

ЗАЯВА

Я, Овсєнєнко Катєрина Михайлівна
(ПІБ повністю)

Студент групи ВР2026
(шифр групи)

Спеціальності Юрис і менеджмент
(код та назва спеціальності)

освітньої програми Юр і менеджмент
(назва освітньої програми)

освітнього ступеня підготовки _____
(бакалавр, магістр)

Заявляю, що моя випускна кваліфікаційна робота на тему:

Оптимізація "вільної" статистики
підприємства малого бізнесу

виконана самостійно і в ній не міститься елементів плагіату. Всі запозичення з друкованих та електронних джерел мають відповідні посилання. Прошу перевірити її на наявність академічного плагіату.

Я ознайомлений(а) з чинним «Порядком перевірки кваліфікаційних випускних робіт здобувачів вищої освіти на виявлення текстових та графічних запозичень засобами перевірки на плагіат», згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску випускної кваліфікаційної роботи до захисту.

Дата 21.12.2021
Керівник Монорюк О.А
(ПІБ)

Підпис [підпис]
Підпис [підпис]

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український державний університет науки і технологій
Кафедра «Облік і оподаткування»

ДОВІДКА

Про відсутність плагіату у випускній кваліфікаційній роботі

За результатами перевірки випускної кваліфікаційної роботи (ВКР)
здобувача вищої освіти освітнього ступеня (ОС) «магістр»

Охременко Катерини Михайлівни

(прізвище, ім'я, по-батькові)

на тему: Оптимізація облікової системи підприємства малого бізнесу
в роботі не виявлено порушень академічної доброчесності.

Керівник ВКР

(підпис)

О. А. Топоркова

(прізвище, ім'я, по-батькові)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Український державний університет науки і технологій

Кафедра Облік і оподаткування

«ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри

/Володимир БОБИЛЬ/

« 21 » 12 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Галузь знань **07 Управління та адміністрування**

Спеціальність **071 Облік і оподаткування**

Тема **Оптимізація облікової системи підприємства малого бізнесу**

Theme **Optimizing the accounting system of small business enterprise**

Керівник дипломної роботи

доц. Олена ТОПОРКОВА

Нормоконтролер

Студентка групи БО2026

Катерина ОХРЕМЕНКО

Student

Okhremenko Kateryna

Дніпро – 2021

Кафедра «Облік і оподаткування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ОПП «Облік і оподаткування»

З а т в е р д ж у ю :
Зав. кафедри

" ____ " _____ 20 ____ р.

З А В Д А Н Н Я

до випускної кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «магістр» студента(ки) групи БО2026
Охременко Катерини Михайлівни

(прізвище, ім'я, по–батькові)

1. Тема роботи «Оптимізація облікової системи підприємства малого бізнесу» _____
затверджена Наказом по університету від « 17 » грудня 2020 р. № 745 ст _____
2. Термін подання студентом закінченої роботи 6 грудня 2021 р.
3. Вихідні дані до дипломної магістерської роботи.: Статут ПП «Шлях-буд», Облікова політика ПП «Шлях-буд»; Спрощений лан рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій ПП «Шлях-буд», Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форма № 1-м) 2018-2020 рік, Звіт про фінансові результати (форма № 2-м) за 2018-2020 рік.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік підлеглих розробці питань) _____
Вступ

1. Теоретико-методологічні основи підприємницької діяльності.
2. Організація бухгалтерського обліку у суб'єктів малого підприємництва
3. Альтернативні облікові рішення у малому бізнесі _____.

Висновки

Бібліографічний список

Додатки

5. Перелік демонстраційного матеріалу 1. Структурно-логічна схема випускної роботи;
2. Переваги і недоліки розвитку малого підприємництва в економіці України
3. Макроекономічний аналіз будівельної галузі та характеристика діяльності ПП «Шлях-буд».;
4. Складові облікової системи підприємства;
5. Ведення обліку у суб'єкта малого підприємництва;
6. Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань за податками
7. Інтегрована облікова система малого підприємства;
8. Системи оподаткування малих підприємств
9. Порівняння законодавчих вимог щодо форм фінансової звітності у малому бізнесі;
10. Шляхи оптимізації облікової системи підприємства.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Найменування етапів дипломної магістерської роботи	Термін виконання	Обсяг роботи, %
Вступ		
1. Теоретико-методологічні основи підприємницької діяльності		
1.1. Законодавчі засади підприємницької діяльності в Україні		
1.2. Державна підтримка малого бізнесу: вітчизняний та закордонний досвід		
1.3. Макроекономічний аналіз будівельної галузі та характеристика діяльності ПП «Шлях-буд»		
Висновки до розділу 1	11.10-17.10	(30 %)
2. Організація бухгалтерського обліку у суб'єктів малого підприємництва		
2.1. Складові облікової системи підприємства		
2.2. Облікова політика, документообіг, ведення обліку у суб'єкта малого підприємництва		
2.3. Інтегрована облікова система малого підприємства		
Висновки до розділу 2	08.11-14.11	(60 %)
3. Альтернативні облікові рішення у малому бізнесі		
3.1. Системи оподаткування малих підприємств		
3.2. Фінансова звітність малих підприємств: склад, умови розкриття, порядок подання		
3.3. Шляхи оптимізації облікової системи малого підприємства		
Висновки до розділу 3		
Висновки		
Бібліографічний список		
Додатки	29.11-5.12	(100 %)

7. Дата видачі завдання 18.12.2020

Виконавець Охременко К. М
 Керівник роботи Топоркова О.

АНОТАЦІЯ

Дана робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та переліку посилань. Обсяг основного тексту – 73 сторінки, у тому числі 24 таблиці, 8 рисунків, крім того, вступ на 3-х сторінках, висновки на 5-х сторінках, перелік посилань з 59 джерел.

У першому розділі роботи розглянуто теоретико-методологічні основи підприємницької діяльності, зокрема, законодавчі засади підприємницької діяльності в Україні, державну підтримку малого бізнесу в Україні та закордоном. Також виконано макроекономічний аналіз будівельної галузі та надано характеристику приватного підприємства «Шляховик Шостка» (ПП Шлях-буд).

У другому розділі роботи розглянуто організацію бухгалтерського обліку у суб'єктів малого підприємництва, а саме складові облікової політики. Також розглянуто ведення бухгалтерського обліку документообігу на підприємстві ПП «Шлях-буд» та досліджена інформація щодо інтегрованої облікової системи малого підприємства.

У третьому розділі роботи системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, розкрита інформація щодо фінансової звітності малих підприємств: склад, умови розкриття, порядок подання та запропоновано шляхи оптимізації облікової системи малого підприємства.

На основі отриманих результатів дослідження зроблено ґрунтовні висновки.

Ключові слова: малий бізнес, суб'єкт малого підприємництва, облікова політика, організація обліку, фінансова звітність малих підприємств, оподаткування малих підприємств, контроль, оптимізація облікової системи, облікова система.

ABSTRACT

This work consists of an introduction, three sections, conclusions to each section and a list of references. The volume of the main text is 73 pages, including 24 tables, 8 figures, in addition, an introduction on 3 pages, conclusions on 5 pages, a list of references from 59 sources.

The first section examines the theoretical and methodological foundations of entrepreneurial activity, in particular, the legal framework of entrepreneurial activity in Ukraine, state support for small business in Ukraine and abroad. A macroeconomic analysis of the construction industry was also performed, as well as a description of the private enterprise "Shlyakhovyk Shostka" (PE Shlyakh-Bud).

The second section deals with the organization of accounting for small businesses, namely the components of accounting policy. The accounting of document circulation at the enterprise PE "Shlyakh-bud" and the information on the integrated accounting system of a small enterprise are also considered.

In the third section of the system of taxation of small businesses, information on the financial statements of small businesses: the composition, conditions of disclosure, the procedure for submission and ways to optimize the accounting system of small businesses.

Based on the results of the study, sound conclusions were made.

Keywords: small business, small business entity, accounting policy, accounting organization, financial statements of small enterprises, taxation of small enterprises, control, optimization of the accounting system, accounting system

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1. Законодавчі засади підприємницької діяльності в Україні	10
1.2. Державна підтримка малого бізнесу: вітчизняний та закордонний досвід ...	16
1.3. Макроекономічний аналіз будівельної галузі та характеристика діяльності ПП «Шлях-буд»	21
Висновки до розділу 1	29
2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	32
2.1. Складові облікової системи підприємства	32
2.2. Облікова політика, документообіг, ведення обліку у суб'єкта малого підприємництва	41
2.3. Інтегрована облікова система малого підприємства	58
Висновки до розділу 2	64
3. АЛЬТЕРНАТИВНІ ОБЛІКОВІ РІШЕННЯ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ	67
3.1. Системи оподаткування малих підприємств.....	67
3.2. Фінансова звітність малих підприємств: склад, умови розкриття, порядок подання.....	71
3.3. Шляхи оптимізації облікової системи малого підприємства	76
Висновки до розділу 3	82
ВИСНОВКИ.....	85
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК	90
ДОДАТКИ.....	90
Додаток А Структурно-логічна схема магістерської роботи	96
Додаток Б Переваги і недоліки розвитку малого підприємництва в економіці України	97
Додаток В Макроекономічний аналіз будівельної галузі та характеристика діяльності ПП «Шлях-буд»	98

ДОДАТКИ

Додаток Г Складові облікової системи підприємства.....	99
Додаток Д Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань перед постачальниками і підрядниками в ПП «Шлях-буд»	100
Додаток Е Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань за податками в ПП «Шлях-буд».....	101
Додаток Ж Структура руху інформації в системі управлінського обліку малого підприємства будівельної галузі.....	102
Додаток И Компонентна модель оподаткування малого бізнесу в Україні .	103
Додаток К Порівняння законодавчих вимог щодо форм фінансової звітності у малому бізнесі.....	104
Додаток Л Облікова система суб'єкта малого бізнесу	105
Додаток М Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (Баланс ф № 1-м) 2018 – 2020 рр.	106
Додаток Н Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (Звіт про фінансові результати (ф № 2-м) 2018 – 2020 рр.	107

ВСТУП

Актуальність теми. Малий бізнес є невід'ємним елементом сучасної ринкової системи господарювання, без якого неможливий подальший соціально-економічний розвиток. В сучасних умовах господарювання малий бізнес зайняв міцні позиції в економіці більшості розвинених країн світу. Разом з тим, зростання національної економіки, створення конкурентного середовища та забезпечення ефективної зайнятості населення висувують на передній план проблему створення необхідних умов для підвищення підприємницької активності та інноваційного розвитку малого бізнесу.

Ухвалення ефективних управлінських рішень суб'єктами малого підприємництва можливе лише за умов об'єктивності, достовірності та повноти обліково-аналітичної інформації, яка покладена в основу формування їх звітності. У відомому змісті бухгалтерська звітність являє собою візитну картку бізнесу, яка являє собою значний обсяг інформації і тому відіграє вельми важливу роль в підтримці життєздатності фірми.

Зважаючи на суттєву роль малого бізнесу, питання відповідного нормативно-правового забезпечення, державної підтримки, вимог до організації і ведення обліку у суб'єктів малого підприємництва, їх оподаткування, наразі є дуже актуальним.

Пріоритетним напрямом розвитку облікової системи малих підприємств є покращення інформаційного забезпечення користувачів облікової інформації. Інформаційний продукт, що генерується у обліковій системі, має: слугувати основою для прийняття поточних і перспективних рішень управлінським персоналом; сприяти формуванню позитивного іміджу суб'єкта малого підприємництва серед постачальників і покупців, кредиторів і інвесторів, податкових органів тощо. Тому удосконалення системи обліку та звітності малих підприємств має важливе значення.

Питання розвитку підприємництва та управління процесами становлення малого бізнесу на макро та мікро рівнях досліджували такі вітчизняні науковці, як

Дрига С. Г., Жадько К. С., Корінев В. Л., Пивоваров М. Г., Падерін І. Д. Актуальні проблеми організації і ведення бухгалтерського обліку у малому бізнесі досліджували Гоголь Т. А., Довбуш А. В., Семенова С. М., Суха О. Р., Солованюк С. М., Хоча Н. В. Особливості оподаткування малого бізнесу та його облікову систему вивчали Бобиль В. В., Крутова А. С., Кузьома В. В., Скорнякова Ю. Б., Топоркова О. А.

Мета й завдання дослідження. Мета магістерського дослідження полягає у висвітленні теоретичних положень щодо основ формування облікової політики суб'єкта малого бізнесу, організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві та розробка на їх основі практичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію облікової системи підприємців.

Завданнями, які необхідно вирішити для досягнення мети, є :

- 1) розгляд законодавчих засад підприємницької діяльності в Україні;
- 2) характеристика діяльності ПП «Шлях-буд»;
- 3) дослідження особливостей організації обліку і складання звітності на малому підприємстві;
- 4) опрацювання методики відображення в бухгалтерському обліку основних операцій будівельного підприємства;
- 5) аналіз систем оподаткування малих підприємств;
- 6) розробка рекомендацій щодо оптимізації облікової системи малого підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є ПП «Шлях-буд». Предметом дослідження є організаційно-методичні засади організації і ведення обліку суб'єктами малого підприємництва.

Інформаційною базою для написання дипломної роботи послужили закони України, нормативно-правові акти державних органів України з питань оподаткування, складання фінансової звітності, роботи вітчизняних вчених з обліку, оподаткування й аналізу, періодичні видання.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові прийоми досліджень і спеціальні методи, що ґрунтуються на

сучасних наукових засадах економічної науки. У ході дослідження були використані наступні методи: структурно-логічного аналізу – для побудови логіки та структури магістерської роботи; системного підходу, аналізу й синтезу – з метою визначення підходів до підготовки звітності. Інформаційною базою випускної кваліфікаційної роботи є результати проведених наукових досліджень, офіційні статистичні матеріали, первинна документація та фінансова звітність ПП «Шлях-буд». При вивченні й узагальненні наукових розробок використані методи діалектичного, історичного та системного пізнання.

Наукова новизна. Наукова новизна одержаних результатів полягає в подальшому розвитку організації і ведення обліку на малому підприємстві, зокрема: уточнено елементи облікової політики малого підприємства; запропоновано поєднати в обліковій системі традиційні напрямки організації бухгалтерського обліку у суб'єкта господарювання із самостійними та альтернативними обліковими рішеннями.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності підприємств малого бізнесу. Теоретичні розробки випускної кваліфікаційної роботи можуть використовуватися в навчальному процесі УДУНТ при викладанні дисциплін «Облік у малому бізнесі», «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством» та «Організація бухгалтерського обліку».

Публікації. Результати виконаного дослідження обговорювались на Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Дослідження, розробка і використання моделей економічної поведінки суб'єктів господарювання» (2020 рік, м. Дніпро) та VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (2021 рік, м. Дніпро).

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Законодавчі засади підприємницької діяльності в Україні

Сучасне середовище, у якому здійснюють свою діяльність вітчизняні суб'єкти малого підприємництва, характеризується мінливістю та складністю. Нестабільна економічна ситуація як у світі в цілому, так і в Україні зокрема, не створює сприятливих умов для розвитку і успішного функціонування малих підприємств. За таких умов зростає роль нормативно-правового регулювання, яке забезпечить створення відповідних засад для фінансово-господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку та фінансової звітності має регулювати процеси оподаткування, організації і ведення обліку та складання фінансової звітності і являє собою впорядковану систему законодавчих і нормативних актів, які такі процеси забезпечують. Фінансова звітність будь-якого підприємства чи організації є інформаційною основою для здійснення функцій управління. У зв'язку з цим правове регулювання подання і розкриття показників звітності має головне значення для вітчизняних підприємців.

Будь-який суб'єкт господарювання в Україні створюється і здійснює подальшу свою господарсько-фінансову діяльність відповідно до вітчизняного законодавства. В більшості держав малий бізнес посідає вагомe місце у національній економіці, забезпечуючи, здебільшого, значну частку внутрішнього валового продукту, ніж підприємства, що становлять суспільний інтерес, а саме: корпорації, холдингові компанії та інші великі підприємства. Зважаючи на таку важливу роль малого бізнесу, питання державної підтримки, відповідного нормативно-правового забезпечення та уніфікації вимог до ведення бізнесу і складання звітності, наразі є дуже актуальним [47, с. 64].

Ефективний розвиток малого бізнесу залежить від взаємоузгодженої та цілісної нормативно-правової бази. В Україні, наразі, підприємницьку діяльність з нормативно-правової та обліково-методологічної точок зору та регулюють:

- Господарський Кодекс України (ГКУ) [7];
- Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [37];
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [35];
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 25 «Спрощена фінансова звітність» [24];
- Податковий Кодекс України (ПКУ) [31];
- Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами № 720 [19].

Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [7].

Спираючись на ГКУ, можна виокремити спеціальні ознаки підприємницької діяльності, а саме:

- самостійність (означає, що підприємець самостійно керує цією діяльністю. Проте, це не означає, що такий підприємець повинен здійснювати усю діяльність лише власними силами);
- ініціативність (передбачає дії, які спрямовані на прояв кмітливості, винахідливості та індивідуальних рішень);
- систематичність (спрямована на здійснення підприємницької діяльності протягом тривалого часу);
- власний ризик (результат діяльності може бути як негативний, так і позитивний);
- мета підприємницької діяльності (отримання прибутку) [7].

Діяльність на власний ризик і невизначеність політичної та економічної ситуації в Україні – з одного боку є факторами, що стримують темпи розвитку малого бізнесу, але, з іншого боку – ці фактори примушують бізнес бути гнучким, дієвим, маневреним [3, с. 37].

Досвід європейських країн показує, що малий бізнес безпосередньо впливає на показники економічного розвитку держави, оскільки надає робочі місця, забезпечує певні надходження до бюджету, здійснює свою діяльність в тих сегментах ринку, де великому бізнесу важко пристосуватися. Враховуючи такі чинники, європейські країни всіляко сприяють розвитку малого бізнесу через спеціальні режими оподаткування, кредитування на пільгових умовах, спрощення порядку реєстрації бізнесу, іншу інформаційну та фінансову підтримку.

В Україні підтримка малого бізнесу гарантується законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». відповідно до якого, держава гарантує фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу [37].

Для бізнесменів-початківців в більшості випадків найбільш вагомим є фінансова підтримка, яка в Україні надається за рахунок державного та місцевих бюджетів. Основними видами фінансової державної підтримки є:

- 1) часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 2) часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями;
- 3) надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 4) надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;
- 5) надання позик на придбання і впровадження нових технологій;
- 6) компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами;
- 7) фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;

8) інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки [37].

Але на таку підтримку можуть розраховувати лише ті суб'єкти малого і середнього підприємництва, які відповідають критеріям, встановленим Господарським Кодексом України.

На законодавчому рівні в Україні, з одного боку, передбачено єдине нормативне регулювання для всіх видів суб'єктів господарювання, а з іншого боку, відбувається певна його диференціація відповідно до розмірів підприємства та специфіки його діяльності.

Нормативні вимоги щодо класифікації українських суб'єктів підприємницької діяльності наразі знаходяться в стадії уніфікації відповідно до європейських вимог. Так, ГКУ визначає види суб'єктів підприємницької діяльності – це суб'єкти великого, середнього, малого та мікропідприємництва, а також критерії віднесення суб'єктів господарювання до відповідного виду залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік.

Згідно ГКУ: суб'єктами мікропідприємництва є фізичні особи-підприємці (ФОП) та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [7].

Відповідно, до суб'єктів малого підприємництва вимоги ті самі, тільки середня кількість працівників не повинна перевищувати 50 осіб, а річний дохід – 8 мільйонів євро.

Натомість, закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», до критеріїв для поділу підприємств на мікро-, малі, середні та великі крім середньої кількості працівників та річної суми чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг додає ще балансову вартість активів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Критерії поділу підприємств згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Тип підприємства	Критерії		
	Балансова вартість активів	Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг	Середня кількість працівників
Мікропідприємство	До 350 тис. євро	До 700 тис. євро	До 10 осіб
Мале підприємство	До 4 млн. євро	До 8 млн. євро	До 50 осіб
Середнє підприємство	До 20 млн. євро	До 40 млн. євро	До 250 осіб
Велике підприємство	Понад 20 млн. євро	Понад 40 млн. євро	Понад 250 осіб

Джерело: складено на основі [35]

Підприємницьку діяльність у Україні можуть здійснювати як фізичні особи, так і юридичні. Вони мають право самі обирати організаційно-правову форму для ведення діяльності. Тобто, здійснення підприємницької діяльності може проводитись як фізичними особами - підприємцями без створення юридичної особи, так і підприємствами - юридичними особами.

Основна мета підприємницької діяльності – одержання прибутку, що вирізняє підприємництво від інших видів господарської діяльності.

Відповідно до ГКУ підприємництво здійснюється на основі [7]:

- вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності. Тобто суб'єкт підприємницької діяльності самостійно вирішує, якими видами діяльності йому займатися з огляду на обмеження, встановлені чинним законодавством;
- самостійного формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних фінансових та інших видів ресурсів, використання яких необмежено законом;
- вільного найму підприємцем працівників;
- комерційного розрахунку та власного комерційного ризику;
- вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;
- самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця. Разом з тим, в окремих

випадках, що прямо передбачені законом, особа може бути обмежена у свободі підприємницької діяльності, наприклад, за суб'єктним складом (для посадових осіб органів державної влади), або ж характером підприємницької діяльності (встановлення монополії). Зокрема, встановлено законом перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також перелік видів діяльності, недержавне підприємництво в яких забороняється.

Законодавство визначає порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємництва окремих організаційних форм.

Особливості здійснення окремих видів підприємництва встановлюються законодавчими актами.

Необхідною умовою для офіційного, легітимного здійснення підприємницької діяльності є державна реєстрація. Особа, яка займається підприємницькою діяльністю, втрачає це право з моменту припинення дії державної реєстрації, її анулювання тощо.

Отже, відносини, пов'язані з розвитком малого підприємництва в нашій країні, базуються, насамперед, на Конституції і регулюються Господарським, Цивільним, Податковим кодексами, Законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», іншими законодавчими актами та міжнародними договорами, згода на обов'язковість дотримання яких надана Верховною Радою України.

Формування відповідної законодавчої бази розвитку такого сектору економіки, як малий бізнес, передбачає, в першу чергу, встановлення правових гарантій для забезпечення конкурентної свободи і захисту приватної власності; розробку дійових законодавчо-нормативних інструментів, спрямованих на стимулювання підприємництва; усунення правових суперечностей і скасування положень, що гальмують розвиток підприємницької ініціативи. Малий бізнес найбільш масова, динамічна та гнучка форма ділового життя зі своїми закономірностями розвитку та специфічними перевагами, що при певних умовах стають недоліками, стримуючими його розвиток. Наприклад, відносно невеликий

капітал для започаткування малого бізнесу звужує рамки можливих видів діяльності й обмежує можливість залучення додаткових ресурсів: науково-технічних, фінансових, виробничих, трудових тощо. Нестійкість малого бізнесу внаслідок обмеженості ресурсів, а також підвищеної чутливості до змін в економіці, набагато вища, ніж у великих і середніх підприємницьких структур. Близько 80% малого бізнесу існують рік-два, а більше третини є збитковими [12, с. 70].

1.2. Державна підтримка малого бізнесу: вітчизняний та закордонний досвід

Аналіз досвіду промислово розвинених європейських країн показує, що мале підприємництво — основа господарської системи і стабільної, конкурентоспроможної економіки держави. Саме малий бізнес може позитивно вплинути на економіку країни: забезпечити подолання стагнаційних тенденцій розвитку регіонів, розвиток сприятливого середовища для впровадження інновацій у всі сфери господарської діяльності з метою подолання регіональних диспропорцій та досягнення якісного економічного зростання [9].

В умовах ефективної та виваженої державної підтримки малі та мікропідприємства мають кращі можливості адаптації в період кризових явищ. Оскільки малі та мікропідприємства достатньо швидко займають сфери діяльності, в яких не зацікавлений великий бізнес, від їх розвитку залежить функціонування економіки всієї держави.

Аргументом для державного втручання на користь малих та середніх підприємств виступає підтримка у доступі до кредитних коштів, капітальних вкладень в інноваційні та інвестиційні проекти, надання грантів, субсидій, пільг, спрощення адміністративного тиску та податкового навантаження. Окремим важливим важелем є застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності [4, с. 274].

Для вітчизняної економіки розвиток малого підприємництва розглядається як з точки зору переваг, так і з точки зору недоліків (табл 1.2).

Таблиця 1.2 – Переваги і недоліки розвитку малого підприємництва в економіці України [9]

Переваги	Недоліки
Для бізнесу	
– запроваджуються досягнення науково-технічного прогресу; – висока гнучкість виробництва; – зменшення кількості управлінських структур; – оперативне прийняття рішень; – високий досвід і кваліфікація персоналу; – мають високу швидкість обігу капіталу; – швидкість реагування на зміни кон'юнктури ринку; – гармонійно співпрацюють з великим і середнім бізнесом	– обмеження видів діяльності, номенклатури товарів і послуг; – зростає ризик банкрутства; – чутливість до впливу фінансової кризи; – постійне пристосування до умов ринку; – обмеження власних фінансових ресурсів; – незначні можливості для розширення підприємства; – обмеженість отримання кредитних ресурсів; – велика залежність від рівня державної підтримки
Для держави	
– зростає зайнятість населення; – працюють у неперспективних галузях; – зростає кількість власників; – швидко насичується ринок товарами і послугами; – зростає надходження податків і зборів; – збалансування галузей народного господарства	– надання пільг в оподаткуванні, ліцензуванні, кредитуванні підприємств; – зростає кількість підприємств-банкрутів; – зростають державні витрати на інформаційну, матеріально-технічну, фінансово-кредитну, інвестиційну підтримку підприємств малого бізнесу

Державна підтримка, як правило, пов'язана і реалізується через політичну ситуацію в державі, тобто є її окремим напрямком у вигляді політики. У випадку відсутності виваженої цілеспрямованої державної політики підтримки суб'єктів господарювання – малих підприємців виникає слабка життєздатність суб'єктів господарювання, в результаті чого з'являється і поглиблюється основна суперечність суб'єктів господарювання – між об'єктивно високою економічною і соціально-політичною значущістю суб'єктів господарювання та іноді їх слабкою життєздатністю, особливо, коли мова йде про малі підприємства-початківці [58, с. 56].

В Україні малому підприємству поки що не приділяється належної уваги, оскільки відсутня чітка стратегія регулювання цієї форми господарювання, недосконалою є система фінансування, становлення і розвитку малого бізнесу,

невідпрацьованими залишаються правові й організаційні питання діяльності мікропідприємств. Тому для розширення сектору підприємств малого бізнесу та їх стійкого розвитку дуже важливим є аналіз світового досвіду діяльності малого бізнесу та обґрунтування можливості його використання в Україні.

В країнах Європи (це стосується також і багатьох країн пострадянського простору) уряд достойно оцінив значення приватного сектору економіки, а тому спрямовує свої зусилля на забезпечення ефективного функціонування підприємництва. Його підтримка є самостійною складовою державної політики багатьох країн, де створено спеціальні урядові органи управління і підтримки малого бізнесу.

Фінансова підтримка суб'єктів малого бізнесу у країнах із розвинутою економікою здійснюється переважно під патронажем уряду та державних органів із використанням коштів бюджету, а також авторитету держави і важелів державної економічної політики, що спроможні зробити привабливим для суб'єктів приватного сектору співробітництво з малим бізнесом.

Зарубіжний досвід переконливо свідчить, що підприємства малого бізнесу розвиваються швидкими темпами, стабільно й ефективно працюють у розвинених країнах світу завдяки активній державній підтримці на всіх рівнях влади.

На Міністерство економіки України покладено функцію розробки основ політики державної підтримки малого підприємництва, а також координації центральних органів виконавчої влади і формування інфраструктури малого підприємництва. Як показує досвід, малий бізнес створює умови для підвищення зацікавленості кожного робітника в кінцевих результатах праці.

До державної підтримки нефінансового характеру можливо віднести введення спрощеної системи оподаткування, чіткий механізм перевірок суб'єктів господарювання, спрощений і прозорий порядок видачі та анулювання дозвільних документів, тощо. Важливим видом удосконалення існуючих видів державної підтримки, у тому числі й малого бізнесу, є їх запозичення, з урахуванням особливостей вітчизняного господарювання, з досвіду ЄС [58, с. 57].

Для підтримки малого бізнесу на рівні галузі необхідно створити нові структури з прив'язкою до галузі: спілки малого бізнесу при відповідних міністерствах, фонди підтримки на рівні галузі, субпідрядні форми організації відносин малого бізнесу з великим. З метою розвитку малого бізнесу і забезпечення державної підтримки малого бізнесу Уряд України прийняли спеціальні постанови. Відповідно до постанов затверджено комплекс першочергових заходів для розвитку малого підприємництва в Україні: нормативно-правове забезпечення, фінансово-кредитне забезпечення, інформаційно-технічне забезпечення, зовнішньоекономічна діяльність, організаційна, кадрова, консультаційне забезпечення. Передбачаються доручення ряду міністерств і відомств щодо внесення змін і розробки відповідних положень у сфері фінансування і кредитування, науково-технічного розвитку, матеріально-технічного забезпечення і збуту продукції, підготовки кадрів, зовнішньоекономічної діяльності, а також установлення додаткових податкових пільг для суб'єктів малого підприємництва [12, с. 69].

Держава, в свою чергу, отримує зростання обсягів виробництва продукції, зниження напруженості на ринку праці, збалансування різних галузей економіки, співпрацю великого і малого бізнесу, формування середнього класу підприємців, вирішення соціальних проблем, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів, зростання надходжень до бюджетів всіх рівнів за рахунок податків. Тому малий бізнес є основою для стабільного розвитку економіки будь-якої країни.

Діяльність із налагодження результативного й ефективного механізму формування та реалізації державної політики підтримки малого бізнесу в Україні, безсумнівно, вимагає творчого запозичення та використання світових досягнень у цій сфері, насамперед досвіду країн з розвинутою ринковою економікою для забезпечення сталого розвитку малого підприємництва як невід'ємного сектора ринкової економіки та необхідної передумови для створення нових робочих місць. Водночас закордонний досвід не може бути прямо застосований у нашій країні. Пояснюється це тим, що кожна держава має національну специфіку, яка

впливає на галузеву структуру економіки, формування підприємницької культури, ставлення суспільства до підприємців тощо. Потрібний власний пошук розв'язання проблем з урахуванням економічних реалій сьогодення і специфіки національної ментальності.

На сучасному етапі розвитку держави, в умовах нестабільності національної економіки, глобальних екологічних проблем та пандемії коронавірусу, малий бізнес має низку нагальних проблемних питань. Основними з них є: брак фінансування, а саме – недоступність кредитних коштів та складність залучення вітчизняних й іноземних інвестицій; неможливість забезпечити гідну оплату праці та соціальні гарантії на рівні великих підприємств; значне податкове навантаження; складність процедур ліцензування окремих видів діяльності, сертифікації і стандартизації товарів та послуг; неналежний рівень розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва; низький рівень залучення працездатного населення до малого підприємництва тощо [9].

Також, до проблем, з якими зіткнувся малий бізнес в частині будівельної галузі, відносяться: зменшення обсягів замовлень, недотримання термінів виконання робіт, нестача коштів для оплати оренди та заробітної плати персоналу, а також нерівність умов господарювання на тлі великих корпорацій.

У цілому, розвиток та діяльність підприємства ґрунтуються на аналізі досягнутого рівня виробництва, на розробці планів подальшої діяльності підприємства, на систематичному контролі, на ухваленні ефективних рішень. Для здійснення цих функцій необхідна об'єктивна інформація про можливості підприємства в досягненні певної мети в різних напрямках діяльності, тобто про його потенціал

Отже, підсумовуючи напрямки державної підтримки малого бізнесу, можна дійти таких висновків:

– державна підтримка малого бізнесу – це такий засіб державного регулювання, зміст і порядок надання якого регламентується нормами чинного законодавства;

– суб'єкти малого бізнесу потребують державної підтримки через низку об'єктивних причин, а саме: потребу у фінансових ресурсах, непривабливість для інвесторів як партнерів (контрагентів), можливість укладання короткотермінових контрактів (угод), тощо.

– змістом державної підтримки малого бізнесу є невичерпний перелік форм і засобів організаційного, фінансового, технічного, інформаційного та іншого характеру, який встановлюється нормами чинного законодавства та надається за рахунок державних коштів і такий перелік має бути системним;

– правова природа державної підтримки малого бізнесу це сукупність норм загального (уніфікованого) і спеціального (саме для підприємців) законодавства;

– основною метою державної підтримки суб'єктів господарювання малого підприємництва є створення належних умов для позитивних структурно-економічних змін в Україні; сприяння виникненню і розвитку нових суб'єктів господарювання; підтримка вітчизняних виробників (надавачів робіт і послуг) та формування умов для забезпечення зайнятості працездатного населення України, створення нових робочих місць, запобігання безробіттю, тощо.

1.3. Макроекономічний аналіз будівельної галузі та характеристика діяльності ПП «Шлях-буд»

Рівень розвитку будівництва говорить про економічний розвиток країни та рівень життя її населення. Будівництво за рядом ознак значно відрізняється від інших галузей національного господарства. Ця галузь характеризується різноманітною структурою підрядних будівельних організацій і підприємств, високим рівнем їх спеціалізації та кооперації. Вона є однією з найбільш високо монополізованих галузей у структурі національного господарства України. За обсягом продукції, що виробляється, та кількістю зайнятих працівників галузь будівництва займає майже десятину ВВП України [27, с. 552].

Динаміка ЗІВ та ВВП України за 2015-2019 рр. та 8 місяців 2020 року наведена на рис.1.1.

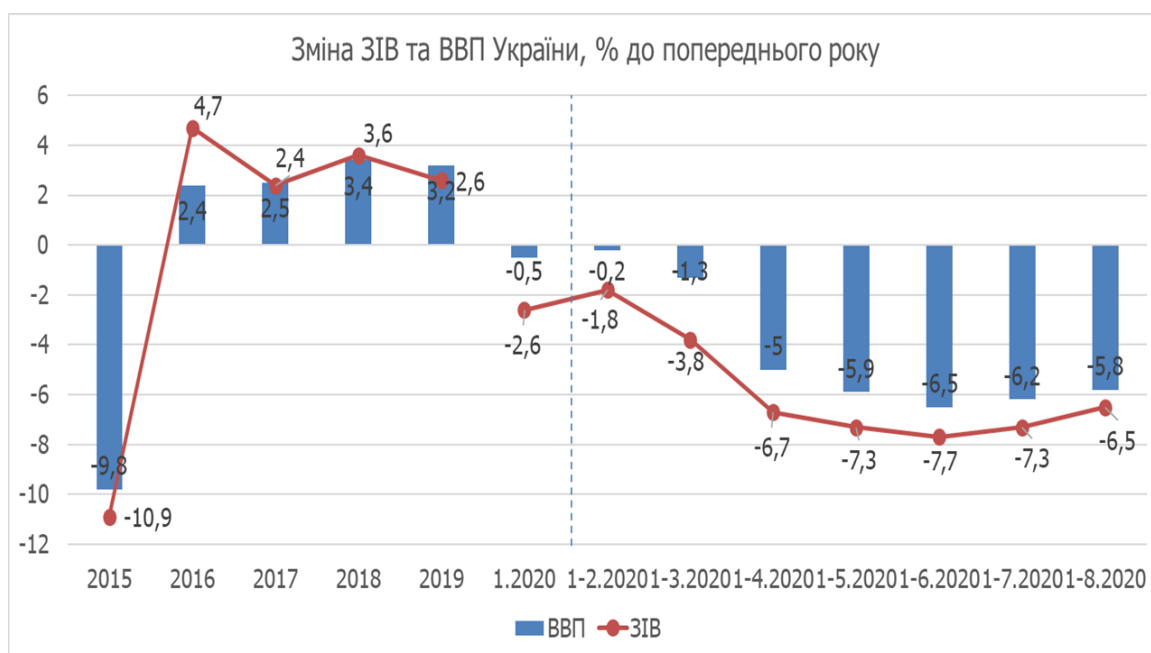

Рисунок 1.1 – Зміна ЗІВ та ВВП України, % до попереднього року

Джерело: згруповано на основі [26]

Відповідно за оцінками Мінекономіки, у січні-серпні скорочення ВВП становило 5,8% в цілому по економіці, а в будівництві – скоротилося на 2,8%. За 8 міс. 2020 р. (п/п) падіння промислового виробництва становило 7,4% («мінус» 7,7% за 7 міс. 2020 р. та «плюс» 1,4% у 8 міс. 2019 р.). У серпні (р/р) падіння виробництва у промисловості поглибилося до «мінус» 5,3% («мінус» 4,2% у липні 2020 р) [26].

У вересні зростання обсягів виробництва у будівництві становило 12,5% р/р. Такі високі темпи зростання досягнуто завдяки активному нарощуванню робіт у дорожньому будівництві: більш ніж удвічі порівняно з минулим роком. Завдяки цьому за підсумками 9 місяців 2020 року вся будівельна галузь продемонструвала зростання на 0,2%, незважаючи на скорочення обсягів житлового будівництва на 19% [17].

Динаміка обсягу виробленої будівельної продукції за 2015-2020 роки наведена на рис.1.2.

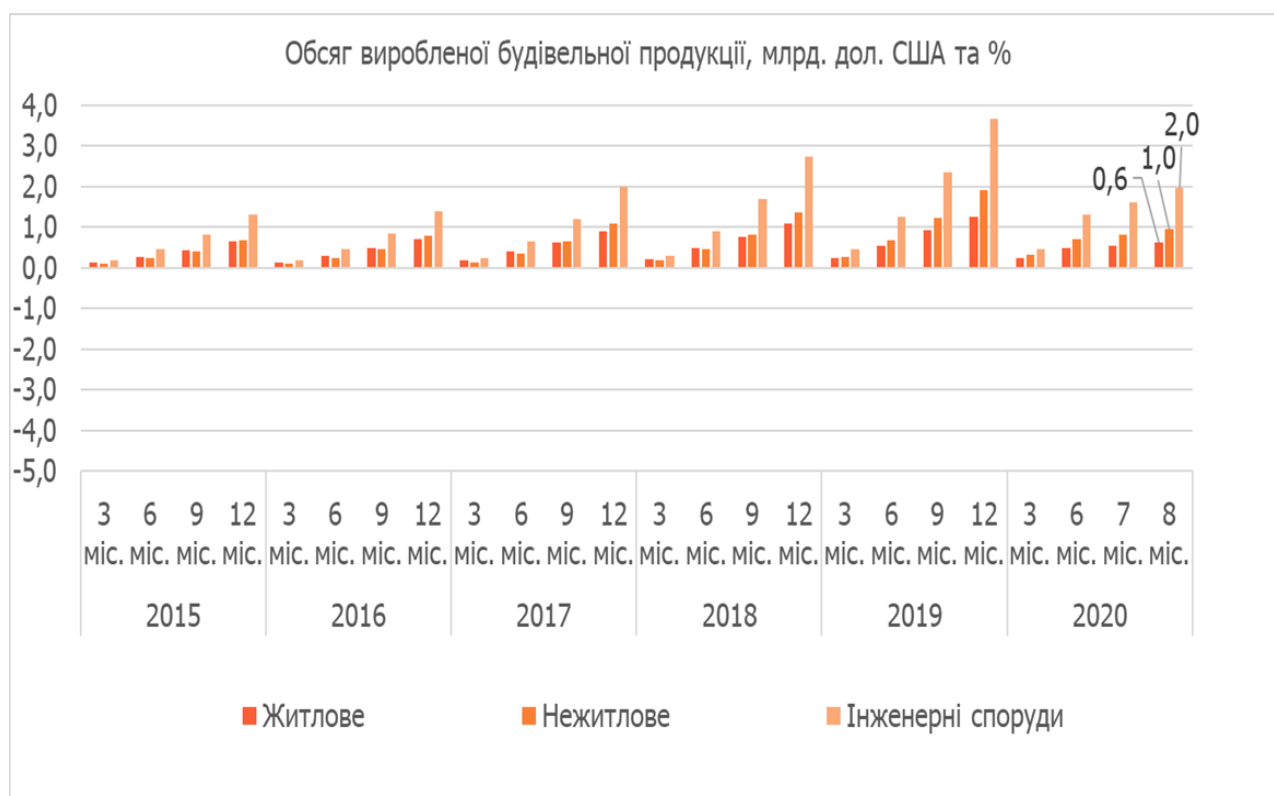

Рисунок 1.2 – Обсяг виробленої будівельної продукції, млрд. дол. США та %

Джерело: згруповано на основі [26]

У серпні 2020 р. до серпня 2019 р. у цілому по будівництву вартість будівельно-монтажних робіт зросла на 1,8%. У житловому будівництві продовжується сповільнення зростання цін – зростання на 4%, у нежитловому – скорочення на 0,3% [26].

Дане магістерське дослідження виконане за показниками приватного підприємства «Шлях-буд», повна назва «Шляховик - Шостка» яке є юридичною особою приватного права, що діє відповідно до положень Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Податкового кодексу України, Законів України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [7, 31, 36, 55], а також інших чинних законодавчих актів України. Для здійснення діяльності, підприємство має права, які передбачені статутом.

Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом, штамп, бланки організаційно-розпорядчої документації, необхідні для організації своєї роботи.

Основною метою діяльності підприємства є отримання прибутку, створення висококонкурентного бізнесу з використанням найкращих підходів та методів управління, якісне задоволення потреб народного господарства і громадян в послугах, роботах продукції і реалізації економічних інтересів засновника підприємства.

Предметом діяльності підприємства є:

- будівництво автострад, доріг, вулиць, залізниць, злітно-посадочних смуг на аеродромах;
- діяльність автомобільного вантажного транспорту;
- виробництво будівельних, дорожньо-будівельних матеріалів та конструкцій;
- виконання загальнобудівельних та монтажних робіт і надання послуг юридичним особам і громадянам;

Для здійснення господарської діяльності підприємства сформовано статутний фонд у розмірі основних і оборотних засобів, що передані підприємством представником власника, та який становить 5000 грн.

Середньоспискова чисельність працівників на підприємстві становить 28 чоловік.

Щоб надати повну характеристику підприємства необхідно здійснити його фінансово-господарський аналіз діяльності на основі Балансу (ф. №1-м) та Звіту про фінансові результати (ф. №2-м) за 2018-2020 роки.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства є важливим етапом дослідження динамічних змін фінансово-економічних показників, назва яких відповідає прийнятій класифікації бухгалтерського обліку (табл. 1.3)

На основі даних табл.1.3 можна сказати, що основні економічні показники підприємства покращились у 2020 році порівняно з 2019 роком, так чистий дохід від реалізації товарів, послуг зріс на 87% в результаті збільшення обсягів реалізації. За показником собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) ми можемо побачити, що обороти підприємства також збільшилися вони

склали у 2020 році 55338,4 тис. грн, в свою чергу це призвело до отримання чистого прибутку у розмірі 5926,4 тис. грн.

Таблиця 1.3 – Основні економічні показники виробничо-фінансової діяльності ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки, тис. грн.

Показники	Рік			Середній абсолютний приріст	Середній абсолютний темп росту, %	Середній темп приросту, %
	2018	2019	2020			
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	17891,2	17413,4	62672,0	22390,4	187	87
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	17396,6	16935,9	55338,4	18970,9	178	78
Чистий прибуток (збиток)	407,8	419,6	5926,4	2759,3	381	281
Дебіторська заборгованість	434,4	181,6	87,0	-173,7	44	-56
Кредиторська заборгованість	131,1	173,1	30,5	-50,3	48	-52

Джерело: складено автором

Показники майнового стану та ефективності використання основних засобів ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки наведені в табл.1.4.

Таблиця 1.4 – Показники майнового стану та ефективності використання основних засобів ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки

Показники	Рік			Середній абсолютний приріст	Середній абсолютний темп росту, %	Середній темп приросту, %
	2018	2019	2020			
Загальна сума ОЗ, тис. грн.	3484,5	4216,2	7345,0	1930,25	145	45
Коефіцієнт зносу	0,35	0,33	0,26	-0,045	86	-14
Коефіцієнт вибуття	0,75	0,19	0,57	-0,09	87	-13
Коефіцієнт оновлення	0,42	0,16	0,36	-0,03	92	-8
Фондовіддача	5,13	4,13	8,53	1,7	128	28
Фондоємність	0,19	0,24	0,12	-0,035	79	-21

Джерело: складено автором

Дані показники дають змогу визначити наскільки ефективно використовується майно підприємства, чи оновлюються основні засоби та як своєчасно підприємство ліквідує фізично і морально застаріле обладнання. Виходячи з даних таблиці ми можемо зробити висновок, що за період 2018 року по 2020 рік вартість основних засобів збільшилась на 1930,25 тис. грн. Коефіцієнт зносу зменшився на 4,5 за рахунок модернізації основних засобів. Коефіцієнт вибуття вказує на те, що обладнання у якого вже минув строк корисного використання ліквідується вчасно. З приводу коефіцієнта оновлення основних засобів можна побачити, що порівняно з попереднім роком показник значно збільшився, що є позитивною тенденцією. Показник фондівдачі вказує на те, що поліпшення основних засобів призвело до збільшення ефективності їх використання в середньому на 28% щороку.

Показники ліквідності та платоспроможності ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки наведені в табл.1.5.

Таблиця 1.5 – Показники ліквідності та платоспроможності ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки

Показники	Рік			Середній абсолютний приріст	Середній абсолютний темп росту, %	Середній темп приросту, %
	2018	2019	2020			
Коефіцієнт грошової платоспроможності (абсолютної ліквідності)	0,46	0,78	0,74	0,14	126	26
Коефіцієнт розрахункової спроможності (швидкої ліквідності)	0,34	0,87	0,79	0,22	152	52
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності (покриття)	0,73	1,69	1,1	0,18	122	22
Чистий оборотний капітал тис., грн.	1667,6	1360,2	875,2	-396,2	72	-28

Джерело: складено автором

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства вказують на можливість підприємства виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності за 2016 – 2018 рр. зросло на 14%, що дає змогу підприємству бути платоспроможним та погашати поточні зобов'язання перед кредиторами. Також у 2020 році зросла величина швидкої ліквідності, що дає змогу підприємству ліквідувати свої борги швидко ліквідними активами. Коефіцієнт покриття відображає взаємозв'язок між розміром поточних активів і поточними зобов'язаннями; показує здатність підприємства погашати поточні (короткострокові, до одного року) зобов'язання тільки за рахунок поточних (оборотних) активів. Він репрезентує загальний погляд на ліквідність компанії і є відправною точкою її подальшого аналізу [57, с. 902].

Результати цього показника свідчать про те, що підприємство може покрити свої поточні зобов'язання та про те, що наразі підприємство фінансово стабільне. Показник чистого обігового капіталу свідчить про те, що підприємство має достатньо короткострокових активів щоб погасити свої короткострокові зобов'язання.

Показники фінансової стійкості ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки наведені в табл.1.6.

Таблиця 1.6 – Показники фінансової стійкості ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки

Показники	Рік			Середній абсолютний приріст	Середній абсолютний темп росту, %	Середній темп приросту, %
	2018	2019	2020			
Коефіцієнт автономії	0,88	0,74	0,5	-0,19	75	-25
Коефіцієнт фінансової стійкості	1	1	1	0	100	0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,46	0,59	1,1	0,32	154	54
Коефіцієнт забезпечення запасів власними	7,21	0,84	0,33	-3,44	21	-79

оборотними коштами						
-----------------------	--	--	--	--	--	--

Джерело: складено автором

Показник фінансової автономії - один з найбільш важливих коефіцієнтів фінансової стійкості. Він дорівнює співвідношенню власного капіталу компанії до всіх фінансових ресурсів. Значення показника говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів [11]. Так ми можемо зробити висновок, що компанія ПП «Шляховик-Шостка» здатна фінансувати 50% активів за рахунок власних коштів.

За даними коефіцієнту фінансової стійкості існує великий ризик втрати платоспроможності.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу знаходить в межах норми. Це означає, що власних коштів вистачає для фінансування частини оборотних активів та необоротних.

Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами вказує на те, що підприємство здатне забезпечити себе власними фінансовими ресурсами задля здійснення своєї діяльності.

Показники рентабельності ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки наведені в табл.1.7.

Таблиця 1.7 – Показники рентабельності ПП «Шлях-буд» за 2018-2020 роки

Показники	Рік			Середній абсолютний приріст	Середній абсолютний темп росту, %	Середній темп приросту, %
	2018	2019	2020			
Рентабельність діяльності, %	2,34	2,48	10,7	4,18	213	113
Рентабельність реалізованої продукції (товарів, послуг), %	2,28	2,41	9,46	3,59	203	103
Рентабельність власного капіталу, %	12,4	12,47	85,21	36,4	262	162
Рентабельність активів, %	8,06	6,28	49,06	20,5	246	146

Джерело: складено автором

Виходячи з проведеного аналізу ми можемо зробити висновок, що діяльність ПП «Шлях-буд» була прибутковою у досліджуваний період.

Висновки до розділу 1

Результати проведеного дослідження дали підставу зробити наступні висновки:

1. Сучасне середовище, у якому здійснюють свою діяльність вітчизняні суб'єкти малого підприємництва, характеризується мінливістю та складністю. Нестабільна економічна ситуація як у світі в цілому, так і в Україні зокрема, не створює сприятливих умов для розвитку і успішного функціонування малих підприємств. За таких умов зростає роль нормативно-правового регулювання, яке забезпечить створення відповідних засад для фінансово-господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу. Формування відповідної законодавчої бази розвитку малого бізнесу, передбачає, в першу чергу, встановлення правових гарантій для забезпечення конкурентної свободи і захисту приватної власності; розробку дійових законодавчо-нормативних інструментів, спрямованих на стимулювання підприємництва; усунення правових суперечностей і скасування положень, що гальмують розвиток підприємницької ініціативи.

2. В Україні малому підприємству поки що не приділяється належної уваги, оскільки відсутня чітка стратегія регулювання цієї форми господарювання, недосконалою є система фінансування становлення і розвитку малого бізнесу, невідпрацьованими залишаються правові й організаційні питання діяльності мікропідприємств. Тому для розширення сектору підприємств малого бізнесу та їх стійкого розвитку дуже важливим є аналіз світового досвіду діяльності малого бізнесу та обґрунтування можливості його використання в Україні. Важливим видом удосконалення існуючих видів державної підтримки, у тому числі й малого бізнесу, є їх запозичення, з урахуванням особливостей вітчизняного господарювання, з досвіду ЄС. Основною метою державної підтримки суб'єктів господарювання малого підприємництва є створення належних умов для

позитивних структурно-економічних змін в Україні; сприяння виникненню і розвитку нових суб'єктів господарювання; підтримка вітчизняних виробників (надавачів робіт і послуг) та формування умов для забезпечення зайнятості працездатного населення України, створення нових робочих місць, запобігання безробіттю, тощо.

3. Рівень розвитку будівництва говорить про економічний розвиток країни та рівень життя її населення. Будівництво за рядом ознак значно відрізняється від інших галузей національного господарства. Ця галузь характеризується різноманітною структурою підрядних будівельних організацій і підприємств, високим рівнем їх спеціалізації та кооперації. Вона є однією з найбільш високо монополізованих галузей у структурі національного господарства України. За обсягом продукції, що виробляється, та кількістю зайнятих працівників галузь будівництва займає майже десяту частину ВВП України.

Дане магістерське дослідження виконане за показниками приватного підприємства «Шлях-буд», основним видом діяльності якого є будівництво доріг і автострад. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства показав, що основні економічні показники підприємства покращились у 2020 році, воно отримало чистий прибуток у розмірі 5926,4 тис. грн. Виходячи з проведеного аналізу ми можемо зробити висновок, що діяльність ПП «Шлях-буд» була прибутковою у досліджуваний період.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1. Складові облікової системи підприємства

Одним із важливих факторів, що впливають на ефективність діяльності суб'єкта малого підприємництва, є система бухгалтерського обліку - основа інформаційно-аналітичного забезпечення всіх функцій управління. Створення системи бухгалтерського обліку для малого підприємства передбачає виконання певних організаційних процедур, а саме вибір: «... основних елементів підсистем (податкового, фінансового й управлінського обліку); форми організації обліку; плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; форми ведення обліку; складу фінансової, статистичної, податкової та управлінської звітності. Правильне проектування облікової системи дозволяє згенерувати інформацію відповідно до управлінських потреб, що забезпечує покращення фінансового стану малого підприємства»[53, с. 162].

Облікова система визначає методику і організацію обліку суб'єкта господарювання. Бухгалтерський облік за сучасних умов виконує функцію інформаційного забезпечення управління та ухвалення відповідних рішень. Для суб'єктів малого бізнесу питання побудови облікової системи є особливо актуальним в умовах гармонізації вітчизняного законодавства до європейських вимог. Розвиток підприємницької діяльності, застосування облікової практики, суттєві законодавчі зміни актуалізують необхідність визначення особливостей формування такої системи.

Система бухгалтерського обліку на малих та мікропідприємствах має запропонувати дієвий механізм для вирішення поставлених управлінських завдань. Для того щоб організувати обліковий процес у динамічних умовах господарювання, зовсім недостатньо знати природу й методику його функціонування. З метою впорядкування облікового процесу до вимог та умов малого бізнесу необхідно виділити його окремі складові – об'єкти, що нададуть змогу сформувати оптимальні внутрішні регламенти побудови моделі

інформаційної системи малого підприємства, тобто об'єкти організації облікового процесу [13, с. 19].

На думку Крутової А.С. організацію облікового процесу на малому підприємстві слід розглядати як сукупність внутрішніх стандартів із регламентації облікових процедур і процедур визначення об'єктів організації облікового процесу як технології обліку, так і інформаційного захисту (рис. 2.1).

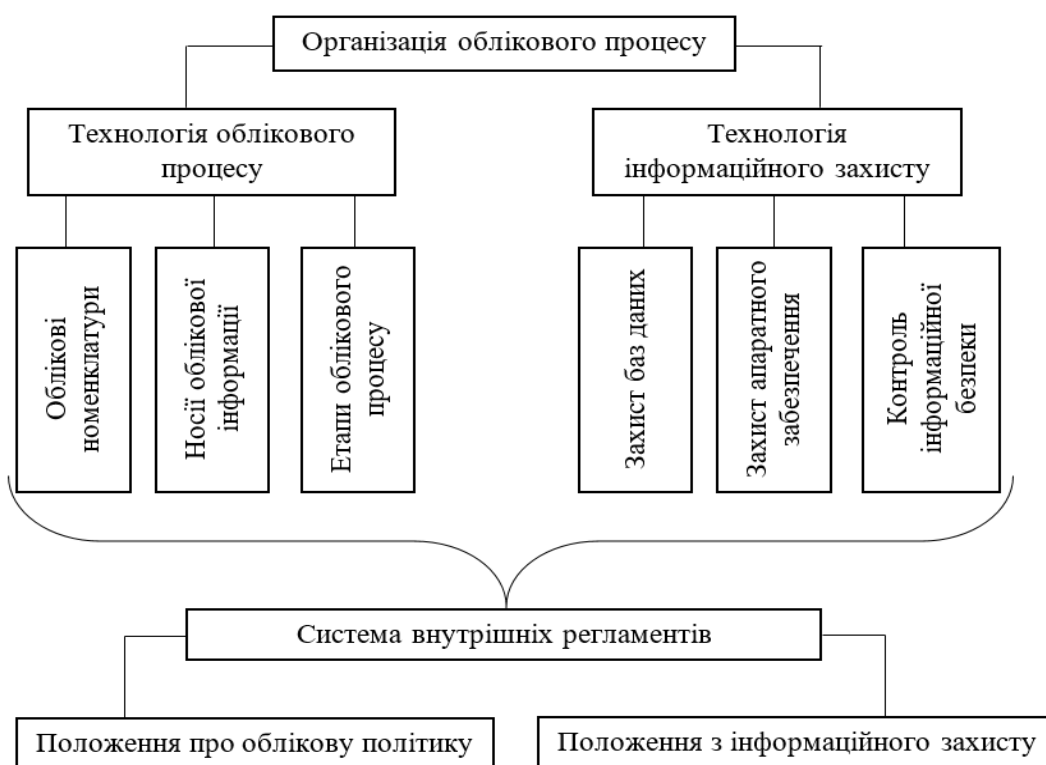

Рисунок 2.1 - Внутрішня стандартизація облікового процесу на підприємствах малого бізнесу [13, с. 20]

В сучасних умовах цифровізації звітності та бізнес-процесів важливою передумовою є захист інформації.

До системи внутрішніх стандартів організації облікового процесу (особливо на підприємствах малого бізнесу) доречно включати не лише розпорядчі документи про облікову політику, а й положення з інформаційного захисту даних.

Отже, система внутрішніх стандартів бухгалтерського обліку суб'єктів малого бізнесу являє собою затверджені керівником розпорядчі документи, які визначають:

– у частині облікової політики – принципи, методи та правила ведення обліку; функції, посадові обов'язки, права й відповідальність облікового персоналу; статус документів в системі цифрового простору; правила архівування та електронного документообігу;

– у частині захисту даних – принципи, методи та головні правила контролю інформаційної безпеки.

Серед існуючих факторів, які відбиваються на організації обліку підприємств малого бізнесу, більшість вчених-економістів, і зокрема Стасюкова К.В. виділяють такі: «... обмежені фінансові можливості щодо залучення висококваліфікованих фахівців з бухгалтерського обліку, а також таких важливих сфер, як маркетинг, менеджмент, юридичний супровід. Тут важливо розуміти, що первинна постановка обліку є необхідною умовою при організації суб'єкта господарювання; потреба у актуалізації нормативних вимог. Для організації навіть невеликого підприємства необхідно всебічне знання існуючої законодавчої бази: цивільного, податкового, трудового, валютного, митного, зовнішньоекономічного законодавства. Відсутність необхідних знань часто використовується протилежною стороною у власних інтересах. Недостатність правової обізнаності та відсутність знань з організації документообігу є сьогодні найбільш проблемними питаннями для малого бізнесу; невелика кількість працюючих. Оскільки обсяги діяльності не дозволяють зайняти весь робочий час співробітника виконанням виключно його спеціальних обов'язків, такий працівник вимушений також виконувати інші роботи, в тому числі ті, які потребують знань з інших сфер і галузей. Таким чином, малі підприємства потребують, насамперед, універсальних працівників; слабка захищеність перед податковими та іншими контролюючими органами. Відсутність можливості тримати висококваліфікованих фахівців і недосконалість існуючої системи судочинства призводить до того, що інспектори можуть здійснювати протиправні дії, змушуючи сплачувати штрафні санкції, вчиняти інші дії, які не відповідають інтересам суб'єктів малого підприємництва; недостатня обізнаність керівництва щодо головних завдань бухгалтерського обліку. В системі управління

організацією бухгалтерський облік виконує функцію зворотного зв'язку, тобто надає інформацію керівнику про те, чим він керує і до яких наслідків це призводить» [43, с. 53].

Організація обліку на малому підприємстві, як і на будь-якому іншому, вимагає налагодження чіткої системи бухгалтерського обліку, контролю і звітності. Проте, специфічні властивості господарювання суб'єктів малого бізнесу обумовлюють певні особливості у застосуванні методів та прийомів бухгалтерського обліку [48, с. 57].

Специфіка діяльності суб'єктів малого підприємництва вимагає встановлення таких засад і пріоритетів побудови облікової системи, які б максимально враховували властивості та нюанси підприємницької діяльності.

Оптимальна облікова система малого підприємства має враховувати такі складові: вид діяльності, організацію і ведення бухгалтерського обліку, систему оподаткування, аналітичне підґрунтя. Усі вищезазначені елементи є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими.

Так, вид діяльності, як складова облікової системи, важливий не лише з точки зору економіки та менеджменту, але й з фіскальної позиції. Суб'єкти малого бізнесу через відповідні КВЕДи можуть суттєво оптимізувати податкове навантаження.

Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» передбачена наявність різних форм ведення обліку [38]. Є два основні підходи до вибору форми організації обліку на підприємстві. Перший підхід передбачає наявність штатних працівників, що виконують облікову роботу. Ведення обліку штатним працівником малого підприємства має свої переваги і недоліки. До основних переваг такої форми обліку можна віднести постійну присутність бухгалтера на підприємстві, що дозволяє оперативно реагувати на запити керівника необхідної йому інформації та забезпечує більш високий рівень конфіденційності. До недоліків можна віднести витрати на організацію робочого місця штатного бухгалтера, придбання необхідного бухгалтерського програмного

забезпечення, оплату консультаційних послуг або передплату спеціалізованих періодичних видань (підписка на інтернет-ресурси).

Другий підхід базується на використанні такої форми організації бухгалтерського обліку, яка передбачає залучення зовнішніх суб'єктів бухгалтерського обліку на договірних засадах. Передача бухгалтерських функцій на аутсорсинг та аутстафінг усе частіше практикується вітчизняними підприємцями. Це зумовлено низкою переваг, якими володіє організація бізнесу з виведенням бухгалтерії на зовнішнє обслуговування. Здебільшого аутсорсинг бухгалтерії використовують ті суб'єкти господарювання, у яких не вистачає часу вирішувати фінансові питання, та у яких не вистачає коштів на утримання штатних бухгалтерів та ведення документації.

Щодо системи оподаткування, то на сучасному етапі для малих підприємств передбачено дві системи - загальна та спрощена (єдиний податок). Якщо підприємство обирає загальну систему оподаткування, воно чекає на сплату податків, відповідно до переліку, наведеного у ст.9-10 ПКУ. Ця система має ряд недоліків для платників, серед яких велика кількість обов'язкових платежів, складність обліку та потреба в ресурсах для функціонування тощо. Спрощена система оподаткування – це особливий механізм справляння податків і зборів, який встановлює заміну окремих податків і зборів єдиним податком з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [3, с. 39-40].

Для цілей оподаткування малому підприємству необхідно вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, бухгалтерських реєстрів, фінансової звітності та інших документів, пов'язаних із обчисленням та сплатою податків і зборів, проведення яких передбачено законодавством. Для розрахунку об'єкта оподаткування платник податку на прибуток використовує дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності про доходи, витрати та фінансовий результат до оподаткування [31].

У фінансовому звіті малі підприємства не розкривають інформацію щодо сукупного доходу. Мікропідприємства можуть: «... обліковувати необоротні

активи тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості; не створювати забезпечення наступних витрат і платежів, а визнавати такі витрати в періоді їх фактичного понесення; поточну дебіторську заборгованість включати до підсумку балансу за її фактичною сумою. Малі підприємства, які ведуть спрощений облік доходів і витрат та які не зареєстровані платниками ПДВ, можуть систематизувати інформацію, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису» [35].

Форми регістрів бухгалтерського обліку малих підприємств також зведені до мінімуму. Відповідно до Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами № 720: «... для складання фінансового звіту достатньо згрупувати окремо операції з обліку активів, капіталу і зобов'язань, доходів, витрат. За потреби, можна використовувати додаткові регістри, виготовлені самостійно» [19].

Одним з найважливіших організаційних питань бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва є вибір форми бухгалтерського обліку, оскільки кожна форма обліку передбачає поєднання різних видів облікових регістрів, які повинні забезпечувати своєчасність, повноту та точність узагальнення в обліку всіх господарських операцій підприємства [32].

Важливе значення для організації бухгалтерського обліку має систематизація господарських операцій на відповідних рахунках. Малі та мікропідприємства, які ведуть спрощений облік доходів і витрат відповідно до податкового законодавства, можуть обрати або загальний План рахунків для активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій, або спрощений План рахунків для активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, якщо вони звітують згідно з НП(С)БО 25. Ці плани відрізняються лише кількістю синтетичних рахунків. Основною вимогою для усіх без винятку підприємств є введення обліку з використанням рахунків класу 9, а чи застосовувати рахунки класу 8 підприємство обирає самостійно [51, с. 57].

З метою податкової оптимізації, тобто законного зменшення податкових зобов'язань, малим підприємствам у процесі здійснення своєї діяльності варто застосовувати найбільш доцільні способи обліку окремих господарських операцій. Наприклад, малим підприємствам, що функціонують на загальній системі оподаткування, можна дотримуватися таких правил: «... в обліковій політиці з метою оподаткування прописати: застосування амортизаційної премії або нелінійного методу нарахування амортизації, створення резерву на ремонт основних засобів, створення резерву по сумнівних боргах. В результаті з'явиться можливість отримати безкоштовну відстрочку зі сплати податку на прибуток суб'єкта господарювання; в обліковій політиці для потреб бухгалтерського обліку встановити виробничий метод нарахування амортизації за тими основними засобами, для яких можна заздалегідь прорахувати загальний обсяг виробленої за їх участі продукції (робіт, послуг), що допоможе заощадити на податку на майно; замінити договори купівлі-продажу основних засобів на договори лізингу (причому об'єкти лізингу повинні враховуватися на балансі лізингоодержувача). В результаті, суб'єкт малого бізнесу отримає право: застосовувати підвищуючий коефіцієнт до норми амортизації (але, в цьому випадку доведеться внести відповідні корективи в облікову політику з метою оподаткування), лізингові платежі, що направляються на викуп основного засобу доведеться включати до витрат, що враховуються для потреб оподаткування тощо»[38].

Для мінімізації обов'язкових страхових внесків, необхідно:

- 1) Використовувати найману працю осіб, які здійснюють свою діяльність в якості індивідуальних підприємців.
- 2) При підвищенні заробітної плати співробітникам протягом фінансового року оформляти таке підвищення локальними актами окремо по кожному працівникові.
- 3) Враховувати «святкові» премії, що виплачуються за рахунок коштів спеціального преміального фонду, як матеріальну допомогу тощо.

Відповідальною складовою облікової системи є систематичний аналіз господарської діяльності підприємця, а також фінансових наслідків ведення

бухгалтерського обліку. Обробка даних із застосуванням сучасних програмних продуктів дозволяє отримувати оперативну інформацію на будь-якому етапі господарського циклу. Це, в свою чергу, сприятиме своєчасному ухваленню управлінських рішень. При цьому, в нагоді стане управлінський облік, який не є обов'язковим, проте, його роль у своєчасності аналізу економічної інформації очевидна.

Інформаційною базою для здійснення аналізу є показники фінансової звітності. Інформація, наведена у фінансовій звітності, базується виключно на даних бухгалтерського обліку і має відповідати даним аналітичного і синтетичного обліку. Вітчизняним законодавством для суб'єктів малого бізнесу передбачені два варіанти складу фінансової звітності «... скорочена (форми 1-мс та 2-мс, які складається мікропідприємцями та юридичними особами, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства та форми 1-м та 2-м, яка складається іншими суб'єктами малого підприємництва та представниками іноземних суб'єктів господарської діяльності відповідно НП(С)БО 25; загальна - повний комплект фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1 [23, 24].

Відповідно до НП(С)БО 25 ті суб'єкти господарювання, які складатимуть звітність за формами 1-мс та 2-мс можуть: «... обліковувати необоротні активи тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності і переоцінки до справедливої вартості; не створювати забезпечення майбутніх витрат і платежів (на оплату майбутніх відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнають відповідні витрати в періоді їх фактичного здійснення; поточну дебіторську заборгованість включати в підсумок балансу за її фактичною сумою (простіше кажучи, не створюють резерву сумнівних боргів)» [24]. При складанні такими суб'єктами повноформатної фінансової звітності вищезазначені облікові преференції не діють.

Для суб'єктів малого бізнесу, які зобов'язані, згідно законодавства, застосовувати МСФЗ взагалі вибору немає. Вони мають складати лише повний

комплект фінансової звітності, передбачений НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Основними принципами і правилами підготовки фінансової звітності в Україні є: «... фінансову звітність складають у грошовій одиниці України - гривні. Також це стосується і підприємств, що застосовують МСФЗ; фінансову звітність суб'єктів малого підприємництва (форми № 1-м і № 2-м, а також № 1-мс і № 2-мс) складають у тисячах гривень з одним десятковим знаком; показники про податок на прибуток, витрати і збитки, вирахування з доходу, вибуття коштів, зменшення складових власного капіталу наводять у дужках; при складанні фінансової звітності неприпустимо згортати статті активів і зобов'язань, доходів і витрат, окрім випадків, передбачених відповідними НП(С)БО або МСФЗ; підприємства можуть не наводити статті, за якими відсутня інформація до розкриття. Виняток – випадки, коли така інформація була в попередньому звітному періоді. Проте, можливо, вказувати у фінансовій звітності всі передбачені в ній рядки (у тому числі і ті, що не містять показників), а за відсутності показників ставити в них прочерки. Крім того, при складанні повноформатної фінансової звітності можна додавати статті зі збереженням їх назви і коду рядка з переліку додаткових статей, наведених у додатку 3 до НП(С)БО 1, але стаття в цьому випадку повинна відповідати таким критеріям: інформація є суттєвою; оцінка статті може бути достовірно визначена; показники річної фінансової звітності підтверджують результатами заздалегідь проведеної інвентаризації активів і зобов'язань); до фінансової звітності включають показники діяльності філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства; фінансова звітність має бути підписана керівником і бухгалтером підприємства» [23, 24].

Таким чином, облікова система суб'єктів малого підприємництва складається з певного набору альтернатив, передбачених національними стандартами бухгалтерського обліку та МСФЗ.

2.2. Облікова політика, документообіг, ведення обліку у суб'єкта малого підприємництва

На підприємстві ПП «Шлях-буд» ведення бухгалтерського обліку здійснюється головним бухгалтером. Підприємство самостійно вибирає і встановлює: облікову політику підприємства; форму бухгалтерського обліку; системи і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку; правила документообігу; технологію обробки облікових документів; первинні документи і правила їх підписання й оформлення; систему і реєстри аналітичного обліку; порядок і терміни проведення інвентаризації; відповідальність за підписання документів і звітних форм.

На підприємстві ПП «Шлях-буд» згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» складено наказ «Про облікову політику на підприємстві». Згідно наказу про облікову політику на підприємстві впроваджено такі форми, методи, норми та процедури, які стосуються облікової політики підприємства ПП «Шлях-буд»:

- застосовано на підприємстві комп'ютерну бухгалтерську програму «1С: Бухгалтерія». Відповідальність за рівень відповідності реєстрів обліку, порядку й способу реєстрації й узагальнення інформації, передбачених цією комп'ютерною програмою, вимогам законодавства, покладається на головного бухгалтера підприємства;

- затверджено розроблений на підставі спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій робочий план рахунків із використанням рахунків першого, другого та третього порядку;

- використано для узагальнення інформації про витрати підприємства рахунки класу 9 «Витрати діяльності»;

- затверджено систему й форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності й контролю господарських операцій;

- для підтвердження достовірності фінансової звітності проводяться аудиторські перевірки фінансової звітності незалежною аудиторською фірмою;

- організовано аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей таким чином за підрозділами:

- у бухгалтерії - у кількісно-сумовому вимірі;

- на складі - у кількісному вираженні;

- використано на підприємстві таку методику бухгалтерського обліку:

- а) до основних засобів відносити матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік); фактичні витрати на ремонт основних засобів включати до складу витрат виробництва; нарахування амортизації за основними засобами здійснювати прямолінійним методом; переоцінку основних засобів проводити, якщо їх залишкова вартість значно (більш як на 10 відсотків) відрізняється від справедливої вартості на дату балансу; обліковою одиницею бухгалтерського обліку основних засобів вважати об'єкт основних засобів; ліквідаційну вартість об'єктів основних фондів не розраховувати та з метою амортизації прийняти рівною 0;

- б) термін використання нематеріальних активів визначати по кожному об'єкту окремо, в момент його зарахування на баланс, виходячи з: терміну використання подібних нематеріальних активів; передбачуваного морального зносу, правових чи інших подібних обмежень щодо строків використання та інших факторів; амортизацію нематеріальних активів здійснювати прямолінійним методом; здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок;

- в) матеріальні активи, що використовуються не більше одного року, вважати малоцінними та швидкозношуваними предметами (МШП): нарахування зносу за іншими необоротними матеріальними активами здійснювати у розмірі 100 (сто) відсотків балансової вартості таких предметів при передачі їх зі складу в експлуатацію. Здійснювати обов'язкове ведення кількісного обліку таких

предметів у розрізі матеріально відповідальних осіб до моменту їх повної ліквідації (списання з балансу);

г) визнання та первісну оцінку запасів (матеріалів, сировини, палива, будівельних матеріалів, запчастин, товарів) здійснювати залежно від шляхів надходження запасів на підприємство: придбані за плату, виготовлені власними силами, внесені до статутного капіталу, одержані безоплатно, придбані у результаті обміну на подібні та неподібні запаси згідно з НП(С)БО 9 «Запаси»[25]: обліковою одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати найменування запасів (альтернативний варіант - однорідна група); застосовувати періодичну систему оцінки запасів (альтернативний варіант - постійна система оцінки);

- затверджено перелік створюваних на підприємстві резервів (фондів) та порядок формування та витрачання коштів таких фондів;

- на підприємстві застосовуються форми та системи оплати праці згідно з умовами, передбаченими колективним договором.

Відповідно до спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку в ПП «Шлях-буд» розроблено порядок ведення кожного синтетичного рахунка і субрахунку в аналітичному розрізі стосовно конкретних умов його діяльності.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що на підприємстві бухгалтерський облік складається з первинного, поточного, узагальнюючого. Сукупність цих складових дозволяють розглядати облік як технологічний процес: первинний облік - документування господарських операцій, їх вимірювання; поточний облік - хронологічні та систематичні відображення господарських операцій на підставі первинних документів у регістрах бухгалтерського обліку; узагальнюючий облік - підготовка фінансової (бухгалтерської) звітності, контрольних та аналітичних таблиць.

Наведена система дозволяє стверджувати, що обов'язковою умовою чіткої організації бухгалтерського обліку на підприємстві ПП «Шлях-буд» є забезпечення відображення кожної господарської операції у відповідних

документах. Тільки бухгалтерський документ є письмовим доказом здійснення господарської операції.

Первинні документи на підприємстві складають у момент здійснення господарської операції, а якщо це неможливо - безпосередньо після її закінчення. Для контролю і впорядкування обробки даних на підставі первинних документів складаються зведені облікові документи. Первинні і зведені облікові документи на підприємстві складають як на паперових, так і на машинних носіях.

Бухгалтерський облік на підприємстві ПП «Шлях-буд» ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві відносяться до компетенції його власника відповідно до законодавства і засновницьких документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення фіксації фактів здійснення всіх господарських операцій в первинних документах, зберігання оброблених документів, реєстрів і звітності в перебігу встановленого терміну, але не менше трьох років, несе керівник підприємства відповідно до законодавства і засновницьких документів.

Керівник підприємства ПП «Шлях-буд» створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення і надання до обліку первинних документів.

Для здійснення господарської діяльності ПП «Шлях-буд» володіє основними засобами праці: будівлями, спорудженнями, устаткуванням, транспортними засобами, інвентарем та іншим. Надходження придбаних основних засобів оформлюється документами постачальника, а саме: накладна, рахунок на сплату, податкова накладна та документи, що містять технічну характеристику об'єкта. Зарахування до складу основних засобів закінчених будівель, встановленого устаткування та інших об'єктів оформлюється актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ОЗ-1). Акт складається в одному примірнику на кожен окремий інвентарний об'єкт.

Складання загального акта, що оформляє приймання декількох об'єктів, дозволяється лише при обліку господарського інвентарю, інструмента, устаткування і т.п., якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість і прийняті в одному календарному місяці.

В ПП «Шлях-буд» передбачені наступні рахунки обліку операцій з основними засобами (табл. 2.1).

Таблиця 2.1- Рахунки синтетичного обліку операцій з основними засобами в ПП «Шлях-буд»

Рахунок	Призначення
10 «Основні засоби»	Облік та узагальнення інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та нематеріальні активи.
13 «Знос необоротних активів»	Облік та узагальнення інформації про знос основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів.
15 «Капітальні інвестиції»	Облік та узагальнення інформації про капітальні інвестиції.

Джерело: складено автором за [30]

Аналітичний облік основних засобів ведеться за кожним інвентарним об'єктом.

Кореспонденція рахунків з обліку основних засобів ПП «Шлях-буд» наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Кореспонденція рахунків з обліку основних засобів ПП «Шлях-буд»

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображено вартість об'єкта основних засобів за договором	15	68
2	Одночасно відображено податковий кредит	64	68
3	Транспортні та інші витрати по придбанню об'єкта основних засобів	15	68
4	Одночасно відображений податковий кредит за даними витратами	64	68
5	Введений в експлуатацію придбаний об'єкт основних засобів	10	15
6	Зроблено оплату за придбаний об'єкт основних засобів	68	31
7	Нараховано амортизацію основних засобів виробничого призначення	23	13
8	Нараховано амортизацію основних засобів загальновиробничого призначення	91	13
9	Нараховано амортизацію основних засобів адміністративного призначення	96	13

10	Нараховано амортизацію основних засобів збутового призначення	96	13
----	---	----	----

Для систематизації інформації про наявність, рух та амортизацію основних засобів у ПП «Шлях-Буд» наведено Відомість 4-м. У розділі I цієї відомості відображаються обороти за дебетовими та кредитними рахунками: 10 «Основні засоби» та 13 «Знос необоротних активів».

Запаси є одним з основних видів активів підприємства ПП «Шлях-буд». Для отримання запасів на складі постачальника уповноваженій особі видається довіреність на отримання товарно-матеріальних цінностей, яка є підставою для отримання особою-працівником підприємства конкретного найменування та кількості запасів.

Запаси у вигляді готової продукції зі складів ПП «Шлях-Буд» відвантажуються представнику покупця, або доставляються покупцеві централізованим постачанням, тобто транспортом постачальника. Акції передаються представнику покупця лише за наявності належним чином оформленої довіреності. Матеріально відповідальна особа звіряє прізвище представника в довіреності з документом, що посвідчує його особу, а також найменування та кількість цінностей, що підлягають видачі. Довіреність залишається у ПП «Шлях-буд», а представнику покупця видається пакет супровідних документів.

При внутрішньому переміщенні запасів між підрозділами підприємства матеріально відповідальна особа підрозділу, яка його передає, виписує накладну у 2-х примірниках. Один примірник є підставою для списання запасів, другий - для їх оприбуткування. Внутрішнє переміщення здійснюється тільки на підставі письмового наказу керівника ПП «Шлях-Буд».

З метою контролю за зберігання запасів на складах, їх своєчасним оприбуткуванням і списанням, а також своєчасним поповненням запасів матеріально відповідальні особи ведуть інвентаризацію в місцях зберігання запасів за найменуваннями, сортами, кількістю та цінами.

Спрощеним планом рахунків у ПП «Шлях-буд» передбачено такі рахунки

інвентаризації (табл. 2.3)

Таблиця 2.3 - Рахунки синтетичного обліку запасів в ПП «Шлях-буд»

Рахунок	Призначення
20 «Виробничі запаси»	Узагальнення інформації про сировину й матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тару й тарні матеріали, будівельні матеріали та матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали, малоцінні та швидкозношувані предмети і транспортно-заготівельні витрати.
23 «Виробництво»	Узагальнення інформації про витрати на основне і допоміжні виробництва, виробничий брак.
26 «Готова продукція»	Узагальнення інформації про готову продукцію, товари, транспортно-заготівельні витрати і торгіву націнку.

Джерело: складено автором за [30]

Інформація п, яка введеться за дебетом і кредитом рахунків 20 «Виробничі запаси» і 26 «Готова продукція». У графі 4 до початку записів зазначається код і назва відповідного рахунку бухгалтерського обліку, щодо якого вносяться дані про залишок і господарські операції з надходження запасів та їх використання, і вибуття за звітний місяць. Для ведення обліку запасів за центрами відповідальності у графі 4 записи здійснюються у розрізі матеріально відповідальних осіб, місць зберігання запасів.

Для збереження своїх грошових коштів і здійснення усіх видів розрахункових операцій в ПП «Шлях-буд» відкрито поточний рахунок у банку. Зарахування коштів на даний рахунок здійснюється як шляхом внесення їх у готівковій формі, так і шляхом переказу коштів у безготівковій формі з інших рахунків. Списання коштів з поточного рахунку здійснюється на підставі платіжних інструментів, вид котрих залежить від форми безготівкових розрахунків, що застосовується підприємством.

Установа банку наприкінці кожного операційного дня формує і передає підприємству ПП «Шлях-буд» виписку з поточного рахунка, у якій відображають залишки грошових коштів на початок і кінець періоду, а також суми надходжень і вибуття коштів за кожним платіжним документом.

Види документів, на підставі яких здійснюється рух коштів на поточному рахунку, надані на рис. 2.2.

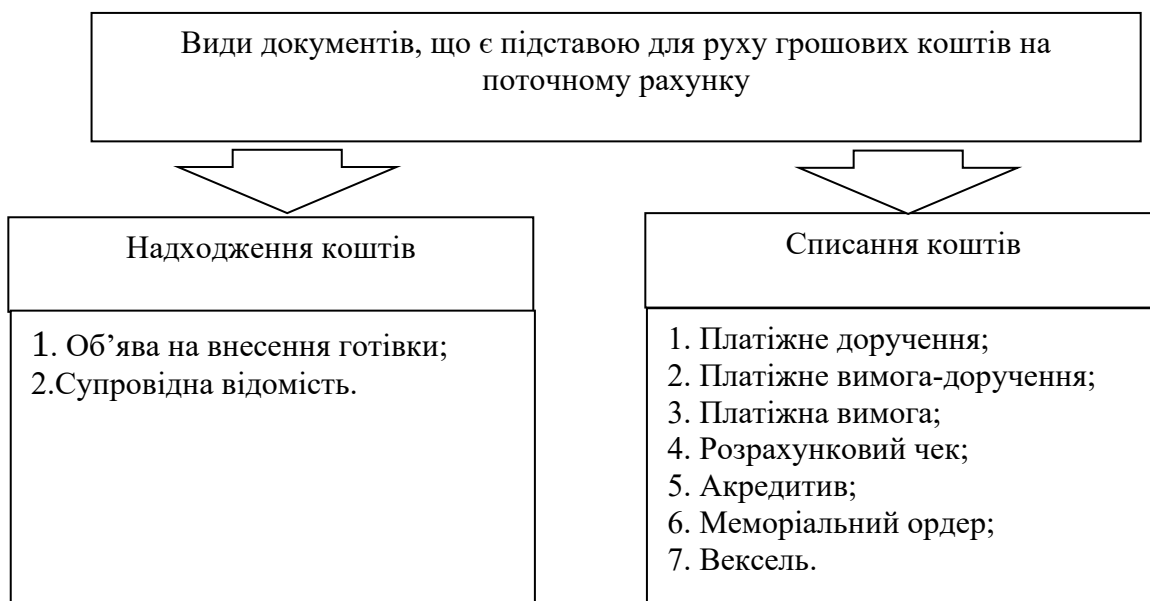

Рисунок 2.2 - Документи з руху грошових коштів на поточному рахунку

Аналітичний облік грошових коштів та грошових документів залежать від виду грошових коштів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Ознаки аналітичного обліку грошових коштів та грошових документів

Вид запасів	Ознаки аналітичного обліку
1	2
Грошові кошти у касі	- за кожною касою - за видами валют
Грошові кошти на рахунках у банках	- за кожних банківським рахунком
Грошові документи	- за місцями зберігання - за видами грошових документів

Джерело: складено автором

Для обліку грошових коштів та грошових документів в ПП «Шлях-буд» передбачені наступні рахунки (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Рахунки синтетичного обліку грошових коштів та грошових документів в ПП «Шлях-буд»

Рахунок	Призначення
30 «Готівка»	Облік та узагальнення інформації про готівку та грошові документи.

31 «Рахунки в банках»	Облік та узагальнення інформації про грошові кошти на рахунках в банках, еквіваленти грошових коштів та грошові кошти в дорозі.
-----------------------	---

Джерело: складено автором за [30]

Систематизація відомостей про наявність та рух готівки, готівки на рахунках у банках, еквівалентів готівки в дорозі та касових документів у ПП «Шлях-буд» здійснюється у Відомості 1-м. У розділі I Відомості 1 проводяться записи про операції з готівкою та грошовими документами за дебетом і кредитом рахунку 30 «Готівка». У розділі II проводяться записи за операціями за банківськими рахунками, в дорозі, еквівалентами грошових коштів за дебетом і кредитом рахунку 31 «Рахунки в банках». У рядку 3 за необхідності перед початком записів зазначається об'єкт обліку (готівка, касові документи, поточний рахунок, акредитив, інші рахунки, кошти в дорозі), а у графі 4 або 5 відповідний залишок на початку місяця, за який ведеться облік господарських операцій з підсумовуванням місячного обороту та визначенням залишку на кінець місяця.

Залишок відповідних рахунків у Звіті 1 на кінець поточного місяця визначається шляхом додавання до сальдо на початок місяця суми дебетового обороту за місяць і вирахування суми кредитного обороту за місяць. Баланс перевіряється відповідними документами, що підтверджують останню господарську операцію місяця (звіти касира, виписки з банку тощо).

В процесі господарської діяльності у в ПП «Шлях-буд» виникають розрахункові відносини з покупцями та замовниками, при здійсненні розрахунків з якими виникає дебіторська заборгованість. Заборгованість покупців та замовників виникає при відвантаженні продукції, наданні послуг, виконанні робіт, тому підставою для її визнання є накладні на відпуск матеріальних цінностей, акти виконаних робіт (наданих послуг). Якщо реалізація цінностей (надання послуг, виконання робіт) здійснюється на умовах наступної оплати, то продавець одночасно виписує рахунок на сплату. Погашення заборгованості відображується одночасно з надходженням платежу на поточний рахунок або в касу. Тому підставою для відображення такої операції є виписка банку або прибутковий касовий ордер.

Аналітичний облік розрахунків з дебіторами залежать від виду заборгованості (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 - Ознаки аналітичного обліку дебіторської заборгованості

Вид заборгованості	Ознаки аналітичного обліку
1	2
Векселі одержані	за кожним одержаним векселем
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	- за кожним покупцем та замовником; - за кожним пред'явленим до сплати рахунком.
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	- за видами податків та зборів; - за термінами виникнення й погашення.
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	- за кожним постачальником; - за кожним отриманим до сплати рахунком.
Дебіторська заборгованість за розрахунками з підзвітними особами	- за кожною підзвітною особою; - за термінами виникнення й погашення.
Інша поточна дебіторська заборгованість	- за кожним дебітором; - за видами заборгованості; - за термінами її виникнення й погашення.

Джерело: складено автором

У спрощеному плані рахунків обліку розрахунків з дебіторами передбачено активний рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами». На цьому рахунку узагальнюється інформація про розрахунки з покупцями та замовниками, підзвітними особами, з іншими дебіторами, про отримані короткострокові векселі, про резерв сумнівних боргів.

Систематизація господарських операцій за розрахунками з покупцями та замовниками здійснюється в ПП «Шлях-буд» у Відомості 3-м, де відображаються обороти по дебету та кредиту рахунка 37 «Розрахунки з різними дебіторами». При відображенні розрахунків з дебіторами у Відомості присвоюється необхідна кількість рядків для впорядкованого обліку розрахунків по кожному боржнику з продовженням записів на інвестиційних аркушах. Залишок на кінець місяця визначається по кожному боржнику детально і переноситься до графи 5 (з графи 21) розділу I Відомості 3-м на наступний місяць.

Наявність власного капіталу підприємства ПП «Шлях-Буд» забезпечує стабільність його розвитку. Відображення в бухгалтерському обліку операцій щодо формування, збільшення, зменшення, ліквідації статутного капіталу здійснюється на підставі таких документів як: статут; установчий договір;

прибуткові та видаткові касові ордери; рахунки-фактури; акти приймання-передачі; установчий опис майна; банківські документи; накази; довідки та бухгалтерські розрахунки. Основними документами, що фіксують операції формування та руху резервного капіталу, і є підставою для його обліку, є: установчі документи; протоколи зборів учасників; накази; довідки та бухгалтерські розрахунки. Визначення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) проводиться за розрахунком бухгалтерського обліку.

Спрощений план рахунків передбачає такі рахунки капіталу ПП «Шлях-Буд» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 - Рахунки синтетичного обліку капіталу в ПП «Шлях-буд»

Рахунок	Призначення
40 «Власний капітал»	Узагальнення інформації про статутний, пайовий, додатковий, резервний, неоплачений і вилучений капітали
44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	Узагальнення інформації про нерозподілені прибутки (непокриті збитки), про використання прибутку

Джерело: складено автором за [30]

Інформація про власний капітал відображується в ПП «Шлях-буд» у розділах III та IV Відомості 5-м.

Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди, відображається на рахунках класу 5 і 6.

Спрощеним планом рахунків бухгалтерського обліку в ПП «Шлях-буд» передбачені наступні рахунки з обліку зобов'язань (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Рахунки синтетичного обліку зобов'язань в ПП «Шлях-буд» [30]

Рахунок	Призначення
55 «Інші довгострокові зобов'язання»	Узагальнення інформації про довгострокові позики, довгострокові векселі видані, довгострокові зобов'язання за облігаціями, довгострокові зобов'язання з оренди та інші довгострокові зобов'язання
64 «Розрахунки за податками й платежами»	Узагальнення інформації про розрахунки за податками, обов'язковими платежами, про податкові зобов'язання, податковий кредит, розрахунки за єдиним соціальним внеском, індивідуальним страхуванням та страхуванням майна

66 «Розрахунки з оплати праці»	Узагальнення інформації про розрахунки з оплати праці
68 «Розрахунки за іншими операціями»	Узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками, з учасниками, про короткострокові позики, короткострокові векселі видані, поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями і розрахунки за іншими операціями

Взаємовідносини з постачальниками та підрядниками в ПП «Шлях-буд» відбуваються на основі договору, в якому обумовлюються найменування запасів та послуг чи робіт, їх ціни, кількість, терміни виконання, форми розрахунків, штрафні санкції за недотримання умов договору.

Для узагальнення інформація про стан розрахунків з постачальниками і підрядниками в ПП «Шлях-буд» застосовують: рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями»; облік авансових платежів здійснюють на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами».

Аналітичний облік ведеться за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на оплату.

Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань перед постачальниками і підрядниками ПП «Шлях-буд» надана в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 - Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань перед постачальниками і підрядниками в ПП «Шлях-буд»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Отримані від постачальника згідно накладної за умов наступної оплати: - основні засоби; - виробничі запаси; - МШП;	15 20 20	68
2	Нарахований податковий кредит за ПДВ	64	68
3	Пред'явлена претензії постачальнику на суму недостачі товарно-матеріальних цінностей, виявлену під час приймання	37	68
4	Відображена нестача товарно-матеріальних цінностей, виявлена при прийманні і віднесена на рахунок винних осіб	37	68
5	Відображена суми недостачі товарно-матеріальних цінностей, виявлена при прийманні, якщо винні особи не встановлені або в межах норм збитку	96	68
6	Оплачений рахунок постачальника	68	31
7	Списана кредиторська заборгованість постачальників у зв'язку з	68	74

	закінченням строку позовної давності		
8	Здійснена передплата постачальнику за товарно-матеріальні цінності	37	31
9	Нарахований податковий кредит за ПДВ за першою подією	64	64
Продовження таблиці 2.9			
10	Отримані товарно-матеріальні цінності від постачальника	20, 26	68
11	Отримана податкова накладна від постачальника	64	68
12	Проведено взаємозалік заборгованості	68	37

Систематизація господарських операцій по розрахункам з постачальниками та підрядниками в ПП «Шлях-буд» здійснюється у I розділі Відомості 3-м за рахунком 68 «Розрахунки за іншими операціями». При відображенні розрахунків з дебіторами і кредиторами у Відомості відводиться необхідна кількість рядків для впорядкованих записів щодо розрахунків за кожним дебітором і кредитором з продовженням записів на вкладних аркушах.

Одне з центральних місць в системі обліку ПП «Шлях-буд» займає облік праці та заробітної плати. Типовими формами з обліку розрахунків з робітниками і службовцями по заробітній платі в ПП «Шлях-буд» є: розрахунково-платіжна відомість працівника (типова форма № П-6); розрахунково-платіжна відомість (зведена) (типова форма № П-7).

Основою для нарахування основної заробітної плати працюючим з почасовою оплатою праці і віднесення її на витрати підприємства є Табелі обліку використання робочого часу. Для працівників-відрядників нарахування основної заробітної плати здійснюється на підставі документів з обліку виробітку.

Для узагальнення інформація про стан розрахунків з оплати праці в ПП «Шлях-буд» застосовують рахунок 66 «Розрахунки з оплати праці» відповідно до спрощеного Плану рахунків. Аналітичний облік розрахунків із працівниками ПП «Шлях-буд» ведеться в розрахункових і розрахунково-платіжних відомостях. Із сум нарахованої заробітної плати працівників підприємства, осіб, що працюють на підприємстві за трудовим договором, за сумісництвом, виконують разові роботи, здійснюють обов'язкові і добровільні утримання. До обов'язкових утримань відносять: військовий збір; податок з доходів фізичних осіб.

Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань з оплати праці та за

соціальним страхуванням в ПП «Шлях-буд» надана в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 - Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань з оплати праці та за соціальним страхуванням в ПП «Шлях-буд»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Нарахована заробітна плата працівникам: - основного виробництва; - загальноновиробничого призначення; - адміністративного призначення; - працівникам відділу збуту	23 91 96 96	66
2.	Здійснено нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату працівників: - основного виробництва; - загальноновиробничого призначення; - адміністративного призначення; - працівникам відділу збуту.	23 91 96 96	64 ЄСВ
3.	Здійснено нарахування військового збору із заробітної плати працівників	66	64 ВЗ
4.	Здійснено нарахування податку з доходів фізичних осіб із заробітної плати працівників	66	64 ПДФО
5.	Здійснено утримання із заробітної плати на погашення заборгованості за кредитом	66	60
6.	Перерахована заборгованість з поточного рахунку: - за нарахованою заробітною платою - за єдиним соціальним внеском - за податком з доходів фізичних осіб та військового зносу	66 64 64	31 31 31

Джерело: складено автором

Систематизація інформації за нарахованою заробітною платою за рахунком 66 «Розрахунки з оплати праці» відбувається в ПП «Шлях-буд» у Відомості 3-м у розділі II «Облік розрахунків з оплати праці». За кредитом рахунку 66 відображаються операції, пов'язані з нарахуванням працівникам основної і додаткової заробітної плати, премії, допомоги за тимчасовою непрацездатністю тощо. За дебетом рахунку відображаються усі вирахування із заробітної плати працівників (податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, сума виплачених авансів і заробітної плати, аліменти, утримання за виконавчими листами тощо).

Серед поточних зобов'язань в ПП «Шлях-буд» важливе місце займає облік розрахунків з бюджетом за податками і зборами. Основним первинним звітним податковим і одночасно розрахунковим документом з ПДВ є податкова накладна.

Документом, який узагальнює процес обліку даного податку є Декларація з ПДВ. Для обліку ПДФО первинними документами є: штатний розклад, табель робочого часу, накази на прийом співробітників, накопичувальні картки виробітки, розрахунково-платіжна відомість, персональні особові рахунки, данні яких використовуються при розрахунку сум оподаткованих доходів фізичних осіб за звітний період. Для обліку податку на прибуток та єдиного податку первинними є ті документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Як правило, це рахунки, накладні, товарно-транспортні накладні, акти виконаних робіт (наданих послуг) тощо.

Для узагальнення інформація про стан розрахунків з бюджетом за податками і зборами в ПП «Шлях-буд» застосовують рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» відповідно до спрощеного Плану рахунків. Аналітичний облік ведеться за видами податків і зборів.

Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань за податками в ПП «Шлях-буд» надана в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 - Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань за розрахунками з бюджетом за податками і зборами в ПП «Шлях-буд»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	Перша подія – відображено виконані роботи, надані послуги		
1.	Реалізовані покупцям (замовникам): - надані послуги, виконані роботи	37	70
2	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ за першою подією	70	64
	Перша подія – отримання передплати від покупців та замовників		
3.	На поточний рахунок надійшла попередня оплата від покупців	31	68
4.	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ за першою подією	64	64
5.	Реалізовані покупцям (замовникам): - надані послуги, виконані роботи	37	70
6.	Відображено списані податкові зобов'язання з ПДВ	70	64
7.	Здійснено взаємозалік заборгованостей	68	37
	Перша подія – здійснення передплати постачальникам та підрядникам		
8.	Здійснена передплата постачальнику за товарно-матеріальні цінності	37	31
9.	Нарахований податковий кредит за ПДВ за першою подією	64	64

10.	Отримані товарно-матеріальні цінності від постачальника	20, 26	68
11.	Отримана податкова накладна від постачальника	64	68
12.	Здійснено взаємозалік заборгованостей	68	37
	Перша подія – отримання товарно-матеріальних цінностей, виконаних робіт, наданих послуг		
Продовження таблиці 2.11			
13.	Отримані від постачальника товарно-матеріальні цінності	15, 20 26	68
14.	Нарахований податковий кредит за ПДВ	64	68
15.	Нарахований податок з доходів фізичних осіб	66	64
16.	Нарахований податок на прибуток	96	64
17.	Нарахований єдиний податок	96	64

Систематизація інформації за рахунком 64 «Розрахунки за податками і платежами» в ПП «Шлях-буд» відбувається у Відомості 3-м у розділі I. Для обліку розрахунків з бюджетом у графі 3 розділу I вказуються види податків, платежів і відрахувань. За кожним видом податків, платежів і відрахувань щомісяця відображаються нараховані та належні до відшкодування суми податків і платежів, їх погашення, списання тощо. Сальдо на кінець місяця визначається окремо за кожним видом податків, платежів і відрахувань (графи 21 і 22) і переноситься у графи 5 і 6 Відомості 3-м на наступний місяць.

Загальні правила формування в обліку інформації про витрати ПП «Шлях-буд» визначені НП(С)БО 16 «Витрати». Облік витрат починається із складання та обробки первинних документів. Первинними документами при відображенні та накопиченні зазначених витрат є рахунки, видаткові касові ордери, довідки бухгалтерії, розрахунково-платіжні відомості, авансові звіти, відомості розрахунку амортизації, договори оренди, поштові рахунки та ін.

Спрощеним планом рахунків бухгалтерського обліку передбачені наступні рахунки з обліку витрат ПП «Шлях-буд» (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 - Рахунки синтетичного обліку витрат в ПП «Шлях-буд»

Рахунок	Призначення
23 «Виробництво»	Узагальнення інформації про витрати на основне і допоміжні виробництва, виробничий брак
90 «Собівартість реалізації»	Узагальнення інформації про виробничу собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів
91 «Загальновиробничі витрати»	Узагальнення інформації про накладні виробничі витрати на організацію та управління виробництвом, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування

96 «Інші витрати»	Узагальнення інформації про інші витрати операційної діяльності та інші витрати звичайної діяльності, а також обліковуються належна до сплати за звітний період відповідно до законодавства сума податків і зборів (обов'язкових платежів)
Продовження таблиці 2.12	
39 «Витрати майбутніх періодів»	Узагальнення інформації про витрати майбутніх періодів

Джерело: складено автором за [30]

Для систематизації інформації про витрати діяльності ПП «Шлях-буд» призначена Відомість 5-м.

Загальні правила формування в обліку інформації про доходи ПП «Шлях-буд» визначені НП(С)БО 15 «Дохід». Важливим аспектом фінансового обліку є документальне оформлення доходів від операційної діяльності. Одним з елементів операційних доходів є дохід від реалізації готової продукції покупцям та виконаних робіт і послуг. Відвантаження готової продукції, виконання робіт і послуг проводиться на підставі первинних документів, накладних або актів виконаних робіт. Розрахунковими документами є: договори, рахунки, платіжні вимоги, виписані на основі рахунків, специфікації.

Спрощеним планом рахунків бухгалтерського обліку передбачені наступні рахунки з обліку доходів в ПП «Шлях-буд» (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 - Рахунки синтетичного обліку доходів в ПП «Шлях-буд»

Рахунок	Призначення
1	2
70 «Доходи від реалізації»	Узагальнення інформації про загальний дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
74 «Інші доходи»	Узагальнення інформації про суми інших доходів від операційної та звичайної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
69 «Доходи майбутніх періодів»	Узагальнення інформації про доходи майбутніх періодів

Джерело: складено автором за [30]

Для систематизації інформації про доходи від реалізації, інші операційні, інші звичайні доходи, вирахування з доходу в ПП «Шлях-буд» призначено розділ III Відомості 5-м.

Узагальнюючим показником діяльності підприємства ПП «Шлях-буд» є

фінансовий результат – прибуток або збиток від всіх видів діяльності. Первинним документами при відображенні фінансового результату є бухгалтерська довідка.

Для обліку фінансових результатів використовують рахунок 79 «Фінансові результати». Шляхом зіставлення кредитового і дебетового оборотів рахунка 79 «Фінансові результати» визначається чистий прибуток або збиток, отримані за звітний період. Для систематизації інформації про фінансові результати, про нерозподілені прибутки (непокриті збитки) та використання прибутку в ПП «Шлях-буд» призначена Відомість 5-м.

Таким чином, облік на підприємстві ПП «Шлях-буд» ведеться відповідно нормативним документам, що регламентує організацію та методику обліку на підприємствах малого бізнесу.

Отже, основним завданням організації обліку на підприємстві є створення такої системи отримання інформації, яка б забезпечувала реальне управління ПП «Шлях-буд» та примноження доходу від його діяльності.

2.3. Інтегрована облікова система малого підприємства

Для сучасних умов господарювання характерною є тенденція інтеграції усіх видів обліку. Традиційні види обліку, як то: фінансовий, податковий, статистичний в поєднанні з бюджетуванням, аналізом і контролем відображають взаємозв'язки між різними елементами управлінської системи суб'єкта господарювання.

Для підприємств будівельної галузі до інтегрованої системи входять розробка і освоєння нових видів робіт і послуг, технологічного менеджменту, забезпечення процесу будівництва матеріально-виробничими ресурсами; розробка і проведення кадрової політики; забезпечення якості виконаних робіт та дотримання встановлених стандартів; підвищення ефективності роботи техніки й обладнання; вибір постачальників будматеріалів; організація роботи із замовниками; визначення організаційної структури управління тощо.

Під інтеграцією облікової системи прийнято розуміти вид об'єднання в єдиному обліковому процесі планування й обліку ресурсів, активів, технологій, факторів виробництва, інформації, збутових мереж тощо [57, с. 134].

Для таких потреб, на малих підприємствах має бути впроваджено управлінський облік, який повинен носити інтегрований характер та поєднувати елементи оперативного та стратегічного управлінського обліку, а також функції управлінського обліку має бути розподілено між окремими виконавцями, що будуть створювати прості звітні форми для управлінського персоналу [5, с. 404].

Ефективне управління малими та мікропідприємствами в глобалізованому світі сприяє його стабільному розвитку, дає змогу вчасно реагувати на непередбачувані виклики. Ефективне управління підприємствами малого бізнесу вимагає, щоб дії менеджменту щодо об'єкта відповідали вимогам ситуації, в якій перебувають підприємства. Це можна досягти завдяки постановці правильних цілей та знаходженню обґрунтованих шляхів для їх досягнення. Пошук напрямків розвитку, які ставлять перед собою малі підприємства, здійснюється на основі певної інформації. Бухгалтерський облік має забезпечувати управлінський персонал усією необхідною інформацією, яка подається в планах, бюджетах, звітах тощо. Дані, які розкриваються у спрощених фінансових звітах малого підприємства, не завжди є достатніми для прийняття ефективних рішень і потребують доповнення за допомогою управлінської звітності [18, с. 265].

Важливим методом управлінського обліку, який дає змогу забезпечити аргументоване планування діяльності підприємства, є бюджетування. Основними аргументами на користь запровадження системи бюджетів на малих підприємствах будівельної галузі є можливість отримання його керівником інформації, яка дає змогу: «... встановити величину доходів від виконаних робіт; визначити майбутню величину витрат на окремі види робіт; забезпечити безперебійне постачання необхідної сировини та будівельних матеріалів; оцінити можливість використання наявного обладнання для запланованого обсягу робіт; визначити потребу в додатковому залученні трудових ресурсів; визначити майбутні надходження та витрати грошових коштів; обчислити величину

можливого прибутку та, за необхідності, спрямувати його на інвестиційні потреби; створити основу для оцінки та контролю діяльності малих підприємств шляхом порівняння фактичних результатів із запланованими; забезпечити виконання умов господарських договорів» [54, с. 250].

Основними причинами відмови від використання бюджетування на малих підприємствах зазвичай є нестача фінансових ресурсів, відсутність працівників відповідної кваліфікації, недоцільність.

Малі підприємства реалізують підприємницький інтерес й ініціативу власника, який найчастіше є керівником та фінансовим директором. Відповідно, більшість рішень щодо подальшої діяльності та розвитку малого підприємства ґрунтуються на авторитетній думці власника-керівника. У той же час впровадження досить громіздкої окремої структури для реалізації функцій управлінського обліку на малому підприємстві буде суперечити принципу співвідношення «витрати - вигоди», коли витрати на впровадження такої системи будуть перевищувати ефект отриманий від її функціонування. А тому головними принципами побудови системи управлінського обліку малого підприємства мають стати простота, доступність і зрозумілість [5, с. 403].

Завдання формування обліково-фінансової та управлінської звітності підприємства можна вирішувати на основі методології ведення прогресивного інтегрованого обліку, який «... передбачає виділення у структурі підприємства центрів доходів, або профіт-центрів, та центрів витрат, або кост-центрів. Центри доходів – це підрозділи, що формують у результаті своєї діяльності дохід, а центри витрат – підрозділи, які здійснюють облік, контроль, технічний супровід здійснених операцій. Звідси під бюджетуванням в інтегрованому обліку слід розуміти процес планування. Відповідно, бюджет – це план. Планування – особливий тип процесу прийняття рішень, який охоплює діяльність усього підприємства і всіх його ділянок» [57, с. 135].

Усе вищезазначене дозволяє сформувати траєкторію руху інформації в інтегрованій обліковій системі (в частині управлінського обліку) малого підприємства будівельної галузі (рис. 2.3).

Рисунок 2.3 – Структура руху інформації в системі управлінського обліку малого підприємства будівельної галузі

Джерело: згруповано автором на основі [5, с. 404]

Головними об'єктами управлінського обліку є витрати і доходи підприємства, фінансові результати, попередньо відображені в фінансовому обліку. В управлінському обліку витрати перегруповуються за їхнім цільовим призначенням, тобто за видами продукції, замовленнями, процесами, стадіями виробництва, центрами відповідальності, сферами діяльності, регіонами реалізації продукції тощо.

Дослідження системи управління малих підприємств дозволило визначити відсутність або невизначеність короткострокових та довгострокових цілей діяльності; фрагментарність реалізації функцій управління і обмеженість методів менеджменту, що застосовуються; обмежене використання сучасних управлінських розробок і різноманітних технічних засобів; відсутність необхідної

інформації щодо стану зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності малого підприємства [5, с. 403].

Хоча Н.В. вважає, що «... в умовах інтегрованої системи обліку фактична інформація про рух матеріальних ресурсів та грошових коштів, розмір заробітної плати і величину відрахувань на соціальне страхування, податки, доходи та витрати відображається в підсистемі фінансового обліку облікової системи малих підприємств. Тому для взаємодії підсистем фінансового й управлінського обліку бюджетні показники доцільно формувати, виходячи із систематизації інформації в облікових регістрах. Це зменшить витрати часу бухгалтера на підготовку керівнику звіту про виконання бюджетів малого підприємства» [54, с. 250].

Вчений пропонує впровадити чи удосконалити існуючі наступні облікові регістри: Відомість № 1-м «Облік касових операцій», Відомість № 2-м «Облік коштів на рахунках в банку», Відомість № 3-м «Облік виробничих запасів, готової продукції та товарів», Відомість № 4-м «Облік розрахунків із покупцями, підзвітними особами та іншими дебіторами», Відомість № 5-м «Облік розрахунків із постачальниками, бюджетом та іншими кредиторами», Відомість № 6-м «Облік розрахунків з оплати праці і соціального страхування», Відомість № 7-м «Облік витрат», Відомість № 8-м «Облік інших активів, капіталу, зобов'язань, доходів і фінансових результатів». Розроблені облікові регістри, на його думку, дають змогу систематизувати інформацію про активи, зобов'язання, власний капітал та доходи малого підприємства, а також групувати витрати суб'єкта малого підприємництва за економічними елементами операційних витрат та видами діяльності [54, с. 251].

Процедура побудови інтегрованої облікової системи за таких умов буде складатися з таких етапів:

1. Визначення цілей бізнесу та встановлення їх взаємозв'язку в інтегрованій обліковій системі.

2. Дослідження основних бізнес-процесів підприємства (в нашому випадку: робота із постачальниками і підрядниками; процес будівництва; робота із замовниками).

3. З'ясування переліку показників бюджетів виконаних робіт, витрат та придбання будматеріалів, витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи, амортизаційних відрахувань та інших операційних витрат, грошових коштів, інвестиційного бюджету (закупівля техніки) та бюджетного звіту про доходи й витрати.

4. Визначення прогнозних показників щодо попиту на будівництво, цін на будматеріали, енергоносії, зростання рівня мінімальної заробітної плати та/або інших показників, які мають значну питому вагу у витратах малого підприємства.

5. Відображення фактичної інформації про господарську діяльність малого підприємства у підсистемі фінансового обліку в розрізі, потрібному для визначення бюджетних показників (відповідно до обраних форм облікових регістрів).

6. Складання звітних форм виконання бюджетів, порівняння фактичних і планових показників, визначення відхилень, їх аналіз та оцінка.

Наведена система бюджетування базується на групуванні витрат за елементами. Для підприємств будівельної галузі визначальну роль відіграє матеріально-технічне забезпечення процесу будівництва. Інтегрований підхід до організації матеріальної складової підприємств будівельної галузі забезпечить постачання будівельними матеріалами на рівні сучасних вимог для підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності діяльності. Це досягається за рахунок таких заходів: зниження витрат по забезпеченню матеріальними ресурсами (в результаті концентрації запасів будматеріалів, укрупнення замовлень постачальникам матеріальних ресурсів тощо); концентрації на основних видах робіт; підвищення надійності їх виконання.

Досягнення визначених цілей підприємства малого бізнесу можливе за умов забезпечення контролю ходу виконання бюджетів різних рівнів та видів. Такий контроль має відбуватися в розрізі наступних складових: періодизація бюджетів (визначення часових меж складання бюджетів за етапами будівництва); терміни та порядок розробки, представлення та консолідації бюджетів різних рівнів;

бюджетний цикл (відправні точки, на яких відбувається проміжний аналіз виконання складеного бюджету або його окремих елементів) [49, с. 121].

Характерна риса системи бюджетування – багатоваріантність прогнозних розрахунків, які дозволяють обрати оптимальний план розвитку підприємства. В цілому, розрахунок так званого «гнучкого бюджету», сформованого з урахуванням різних масштабів діяльності економічного суб'єкта, дозволяє обрати коректний варіант витрат для кожного окремого підрозділу підприємства.

Процес оперативного регулювання виробничо-господарської діяльності підприємства припускає використання методів математичного моделювання господарських ситуацій, що дозволяють формувати економічно ефективні стратегії і ухвалювати тактично вірні управлінські рішення.

Формалізація процесу бюджетування виробничо-господарської діяльності економічного суб'єкта забезпечує виконання багатоваріантних розрахунків з метою визначення оптимального фінансового результату за заданих умов обмеження фінансових, матеріальних і трудових ресурсів.

Висновки до розділу 2

Результати проведеного дослідження дали підставу зробити наступні висновки:

1. Одним із важливих факторів впливу на ефективність діяльності суб'єкта малого підприємництва є облікова система – основа інформаційного та аналітичного забезпечення усіх функцій управління. Специфіка діяльності суб'єктів малого підприємництва вимагає встановлення таких засад і пріоритетів побудови облікової системи, які б максимально враховували властивості та нюанси підприємницької діяльності. Оптимальна облікова система малого підприємства має враховувати такі складові: вид діяльності, організацію і ведення бухгалтерського обліку, систему оподаткування, аналітичне підґрунтя. Усі вищезазначені елементи є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими.

2. На підприємстві ПП «Шлях-Буд» бухгалтерський облік веде головний

бухгалтер. Підприємство самостійно обирає та встановлює: облікову політику підприємства; форму обліку; системи та форми внутрішнього обліку; правила документообігу; технологію обробки бухгалтерських документів; первинні документи та правила їх підписання та реєстрації; систему та реєстри аналітичного обліку; порядок і терміни проведення інвентаризації; відповідальність за підписання документів та бланків звітності. Керівник підприємства створює необхідні умови для належного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне дотримання всіма працівниками, які беруть участь у бухгалтерському обліку, законних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання первинних документів. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють організацію бухгалтерського обліку на суб'єктах малого підприємництва. Основним завданням організації бухгалтерського обліку на підприємстві є створення такої системи отримання інформації, яка б забезпечувала реальне управління ПП «Шлях-Буд» та збільшення доходів від його діяльності.

3. Для сучасних умов господарювання характерною є тенденція інтеграції усіх видів обліку. Для підприємств будівельної галузі до інтегрованої системи входять розробка і освоєння нових видів робіт і послуг, технологічного менеджменту, забезпечення процесу будівництва матеріально-виробничими ресурсами; розробка і проведення кадрової політики; забезпечення якості виконаних робіт та дотримання встановлених стандартів; підвищення ефективності роботи техніки й обладнання; вибір постачальників будматеріалів; організація роботи із замовниками; визначення організаційної структури управління тощо.

4. На малих підприємствах має бути впроваджено управлінський облік, який повинен носити інтегрований характер та поєднувати елементи оперативного та стратегічного управлінського обліку. Функції управлінського обліку має бути розподілено між окремими виконавцями, що будуть створювати прості звітні форми для управлінського персоналу. Важливим методом управлінського обліку, який дає змогу забезпечити аргументоване планування діяльності підприємства є

бюджетування. Основними аргументами на користь запровадження системи бюджетів на малих підприємствах будівельної галузі є можливість отримання його керівником інформації, яка дає змогу встановити величину доходів від виконаних робіт; визначити майбутню величину витрат на окремі види робіт; забезпечити безперебійне постачання необхідної сировини та будівельних матеріалів; обчислити величину можливого прибутку та, за необхідності, спрямувати його на інвестиційні потреби; створити основу для оцінки та контролю діяльності малих підприємств шляхом порівняння фактичних результатів із запланованими; забезпечити виконання умов господарських договорів.

3. АЛЬТЕРНАТИВНІ ОБЛІКОВІ РІШЕННЯ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ

3.1. Системи оподаткування малих підприємств

На сучасному етапі вітчизняна податкова система передбачає для малих підприємців два шляхи ведення своєї діяльності в контексті сплати податків:

- загальна система;
- спрощена система (єдиний податок).

Кожна із систем оподаткування малих підприємств має як переваги, так і недоліки (рис.3.1).

Рисунок 3.1 - Переваги та недоліки систем оподаткування суб'єктів малого підприємництва [15, с. 1335]

Якщо ж мале підприємство обирає загальну систему оподаткування, то на нього чекає сплата податків, відповідно до переліку поданого в ст.9-10 ПКУ. Така система має ряд недоліків для платників, зокрема: значна кількість обов'язкових платежів, фіскальна мета впроваджених податків та зборів, складність ведення обліку та нарахування податків та зборів, потреба в ресурсах для ведення діяльності тощо.

Також ПКУ дозволяє суб'єктам малого бізнесу обрати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності – «... це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності» [31].

За умови чинного податкового законодавства в Україні єдиний податок є оптимальним способом стягнення податків з малого бізнесу, оскільки загальна система оподаткування є надто складною й обтяжливою. Економічні показники розвитку малих підприємств в Україні свідчать про те, що вони не можуть ефективно виконувати фіскальну функцію. Створення широкої мережі малих підприємств у всіх галузях господарства сприятиме демонополізації та розвитку конкуренції. Для ефективного розвитку малого підприємництва в Україні необхідно, щоб держава стимулювала розвиток зазначеного сектора, за допомогою більш м'якої регламентації його діяльності, запровадження відповідних фінансових заохочень та гнучких механізмів регулювання ринку праці [3, с. 40].

Однією з першочергових функцій політики формування податкової системи будь-якої держави є управління розвитком галузей економіки в країні. Український бізнесмен, як і його європейські колеги, зобов'язаний сплачувати ряд податків, в тому числі й податок на прибуток. Спрощена система оподаткування являє собою механізм, що дозволяє підприємцю не вираховувати свій прибуток, тобто не застосовувати бухгалтерський підхід для його визначення. Замість податку на прибуток та кількох інших податків такий підприємець сплачує єдиний податок за фіксованою ставкою.

Розмір ставки єдиного податку для ФОП 1-2 груп, а також річний обсяг доходу одиниць 1-3 груп залежать від показників мінімальної зарплати та прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Так, з 01.01.2021 року:

- річний обсяг доходу одиниць встановлено у наступних розмірах:

для 1 групи – 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року (у 2021 році – 1002000 грн (167 x 6000 грн));

для 2 групи – 834 розміри мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня звітного року (у 2021 році – 5004000 грн) ;

для 3 групи – 1167 розмірів мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня звітного року (у 2021 році – 7002000 грн);

- ставки єдиного податку:

для 1 групи – до 10% розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня звітного року, тобто – до 227 грн/міс;

для 2 групи – до 20% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного, тобто – до 1200 грн/міс;

для 3 групи ставка єдиного податку встановлена у відсотках від доходу:

- 3% - платники ПДВ;

- 5% - неплатники ПДВ.

ПП «Шлях-буд» знаходиться на спрощеній системі оподаткування та є платником єдиного податку 3 групи (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Характеристика системи оподаткування ПП «Шлях-буд»

Група ФОП на єдиному податку	Опис	Ставка єдиного податку на місяць згідно п.п 293.1, 293.2 ПКУ	Подача звіту в ДПС	Термін сплати податку (згідно 295.1 та 295.3 ПКУ)
3 група	Дохід за 2021 рік до 7002000 грн.	3% + ПДВ або 5% від доходу	Звіт подається щоквартально протягом 40 календарних днів після завершення кварталу (пункт 49.18.2 та 296.3 ПКУ)	Протягом 10 календарних днів після останнього дня подання декларації. Звіт за перший квартал подається до 10 травня (40 календарних днів). Тому термін сплати податку за перший квартал до 20 травня

Джерело: складено автором на основі [31]

Основною метою застосування методів спрощеного оподаткування, обліку і звітності є дерегулювання в області податкового обліку та звітності, що відрізняються надмірними обсягами і складністю.

Кожен з методів оподаткування спрямований на створення «... більш простих і прозорих процедур стягнення податків, зменшення надмірного податкового адміністрування. Це не пільговий режим оподаткування в звичайному розумінні, оскільки для більшості платників податків, які користуються спрощеними методами, обсяг податкових зобов'язань не зменшився, а відбулося спрощення процедур і зменшення обсягу обліку і звітності» [41, с. 127].

Враховуючи вищезазначене, пропонуємо наступну компонентну модель оподаткування малого бізнесу в Україні (рис. 3.2).

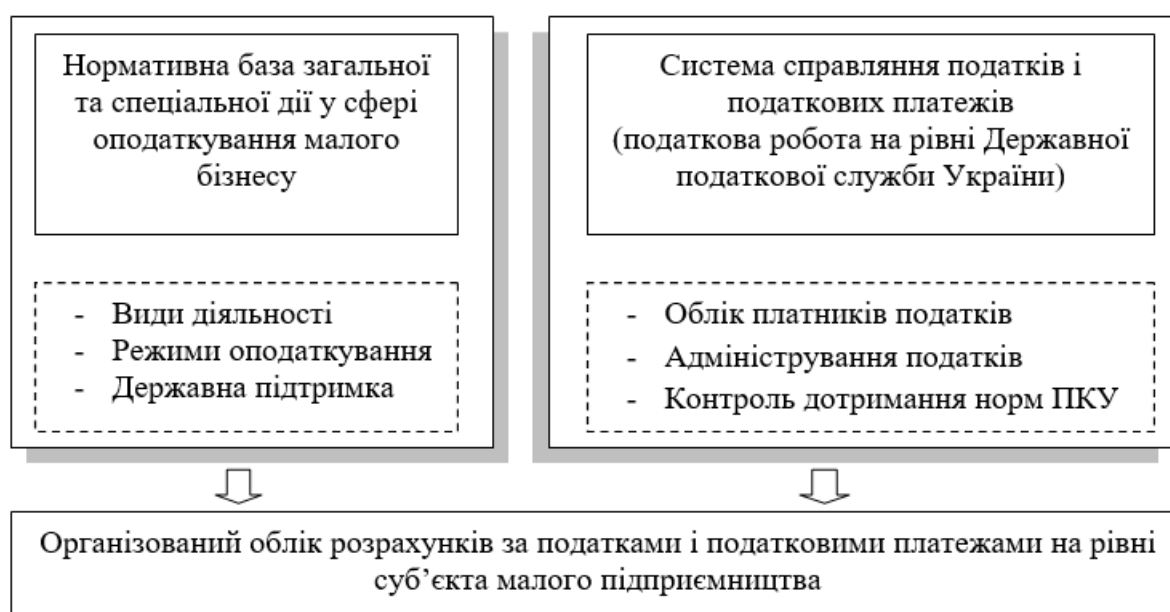

Рисунок 3.2 - Компонентна модель оподаткування малого бізнесу в Україні

Джерело: розроблено автором на основі [3, с.41]

Така модель має базуватися, насамперед, на формуванні відповідної нормативної бази, яка буде чітко визначати класифікаційні ознаки суб'єктів малого бізнесу, спеціальні режими оподаткування (за умов їх доцільності) та конкретні види державної підтримки, спрямовані на певні галузі, види діяльності та інновації. З боку фіскальних органів необхідне впорядкування податкової

роботи, головною метою якої є максимальне спрощення процедури нарахування, сплати податків та контролю за дотриманням податкового законодавства.

Результатом взаємодії нормативної та фіскальної компонент буде організований облік розрахунків за податками і зборами на рівні певного суб'єкта господарювання.

Таким чином, впровадження запропонованої моделі оподаткування малого бізнесу має на меті розробку на рівні законодавства вимог щодо спрощення системи справляння і обліку податків, що дозволить підприємцям зосередити фінансові та трудові ресурси безпосередньо на виконання своїх функціональних цілей. Такий вектор розвитку малого бізнесу сприятиме покращенню економічної ситуації в країні.

3.2. Фінансова звітність малих підприємств: склад, умови розкриття, порядок подання

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для ухвалення рішень правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності і рух грошових коштів. Фінансова звітність підприємств не складає комерційну таємницю, окрім випадків, передбачених законодавством. Фінансова звітність складається на підставі даних бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність складається всіма суб'єктами підприємницької діяльності - юридичними особами (п. 1 ст. 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»)[36].

Склад річної фінансової звітності за категорією підприємства наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Склад річної фінансової звітності за категорією підприємства

Категорія (тип підприємства)	Склад фінансової звітності
Платники податку на прибуток	
Граничний термін подання: до органів статистики – не пізніше 01.03.2021 р., до органів ДПС України – не пізніше 01.03.2021 р. Разом із декларацією з податку на прибуток	
Мікропідприємства та представництва нерезидентів (незалежно від розміру)	Фінансова звітність мікропідприємства за НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» - ф. № 1-мс – Баланс;

	- ф. № 2-мс – Звіт про фінансові результати
Продовження таблиці 3.2	
Малі підприємства та непідприємницькі товариства (незалежно від розміру)	Фінансова звітність малого підприємства за НП(С)БО - ф. № 1-м – Баланс; - ф. № 2-м – Звіт про фінансові результати
Середні підприємства	Повний комплект фінзвітності за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: - ф. № 1 — Баланс (Звіт про фінансовий стан); - ф. № 2 — Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); - ф. № 3 — Звіт про рух грошових коштів; - ф. № 4 — Звіт про власний капітал; - ф. № 5 — Примітки до фінансової звітності. Офіційно затверджена форма приміток не відображає всієї належної до зазначення інформації відповідно до НП(С)БО/МСФЗ. У такому разі примітки складаються в довільній формі та подаються поштою; - ф. № 6 — Додаток до Приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»
Великі підприємства	
Підприємства, які застосовують МСФЗ (незалежно від категорії)	
Платники єдиного податку	
Граничний термін подання: до органів статистики — не пізніше 01.03.2021 р., до органів ДПС України — не подають.	
Єдинники групи 3 — мікро- та малі підприємства	Фінансова звітність мікропідприємства за НП(С)БО 25: - ф. № 1-мс — Баланс; - ф. № 2-мс — Звіт про фінансові результати
Єдинники групи 4 — мікропідприємства	
Єдинники групи 4 — малі підприємства	Фінансова звітність малого підприємства за НП(С)БО 25: - ф. № 1-м — Баланс; - ф. № 2-м — Звіт про фінансові результати
Єдинники групи 3 — середні та великі підприємства	Повний пакет фінзвітності за ф. № 1–№ 6 (див. вище)
Єдинники групи 4 — середні та великі підприємства	
Єдинники груп 3 та 4, які застосовують МСФЗ (незалежно від категорії)	

Джерело: згруповано автором

Важливе місце серед пілг для малих підприємств займає можливість складання спрощеної бухгалтерської звітності. У суб'єктів малого бізнесу існує три варіанти формування бухгалтерської звітності: «... по-перше, можна формувати бухгалтерську звітність за загальними правилами. Тобто скласти бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати і всі додатки до них, а

також пояснення. Крім того – потрібно прикладати до звітності аудиторський висновок (якщо підприємство підлягає обов'язковому аудиту, що для малого бізнесу рідкість); по-друге, допускається складання тільки двох основних форм: бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати. При цьому дозволено приводити укрупнені показники. Тобто тільки за групами статей, без додаткової розшифровки. Наприклад, всім підприємствам слід розділяти дебіторську заборгованість як мінімум на короткострокову та довгострокову. Що стосується інших додатків, то ситуація наступна. У звітах про зміни капіталу та про рух грошових коштів підприємство має право приводити тільки найбільш важливу інформацію, без знання якої не можна оцінити фінансовий стан економічного суб'єкта або результати його діяльності. Відповідно, якщо, на думку бухгалтера, відображати в цих звітах нічого, то їх можна не заповнювати; по-третє, для суб'єктів малого бізнесу передбачені спрощені форми балансу і звіту про фінансові результати» [38].

Фінансова звітність малого підприємства складається за НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», яке встановлює: «... зміст і форму фінансової звітності малого підприємства в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок її заповнення, а також зміст і форму Фінансової звітності мікропідприємства в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок її заповнення»[24].

При складанні фінансової звітності необхідно чітко дотримуватися принципів її підготовки - автономності підприємства, безперервності діяльності, періодичності, історичної (фактичної) собівартості, нарахування та відповідності доходів і витрат, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання сутності над формою, єдиного грошового вимірника.

Згідно з п. 7 розд. I НП(С)БО 25 суб'єкти малого підприємництва, які відповідають критеріям, визначеним п. 154.6 ст. 154 розд. III ПКУ, і які мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів та витрат можуть: «... враховувати необоротні активи тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності та переоцінки за справедливою вартістю; не

створювати забезпечення майбутніх витрат та платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнавати відповідні витрати в періоді їх фактичного понесення; поточну дебіторську заборгованість включати до підсумку балансу за її фактичною сумою» [24].

Згідно з п. 8 розд. І НП(С)БО 25 суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів та витрат і не зареєстровані платниками ПДВ, можуть систематизувати інформацію, яка міститься в прийнятих до обліку первісних документах, у регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису[24].

Підприємства, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, відповідно до податкового законодавства, з метою складання фінансової звітності визнають доходи і витрати за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

З метою вдосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу урядом України схвалено Стратегію застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності. Одним із завдань стратегії є удосконалення методології бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва. Реалізувати це можливо шляхом: «... максимального спрощення процедури ведення бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності для окремої категорії суб'єктів малого підприємництва, зокрема, у частині надання права таким суб'єктам використовувати форму обліку, яка не передбачає застосування подвійного запису; адаптації національної нормативно-правової бази з питань бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва до міжнародних стандартів шляхом затвердження відповідних національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку із спрощеним порядком ведення обліку активів, зобов'язань, власного капіталу та розрахунку фінансових результатів» [45].

Стосовно тих суб'єктів господарювання, які мають застосовувати МСФЗ впроваджено Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств (МСФЗ для МСП) [22].

За МСФЗ для МСП передбачено повний комплект фінансових звітів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 - Порівняння законодавчих вимог щодо форм фінансової звітності у малому бізнесі

Критерії порівняння	НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»	МСФЗ для МСП
1	2	3
Сфера застосування	Встановлює форму, зміст та порядок заповнення фінансової звітності малого підприємства та мікропідприємства (не скасовує застосування інших НП(С)БО	Надає опис малих та середніх підприємств. Визначає концепції, основоположні принципи подання фінансових звітів.
Форми фінансової звітності	1) Фінансова звітність малого підприємства: ф. № 1-м Баланс та ф. № 2-м Звіт про фінансові результати; 2) Фінансова звітність мікропідприємства: ф. № 1-мс Баланс та ф. № 2-мс Звіт про фінансові результати.	Повний комплект фінансових звітів: 1) звіт про фінансовий стан на дату звітності; 2) одне з двох: єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період або окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про сукупний дохід; 3) звіт про зміни у власному капіталі за звітний період; 4) звіт про рух грошових коштів за звітний період; 5) примітки, що містять стисле викладення значної облікової політики та іншу пояснювальну інформацію.

Джерело: згруповано автором на основі [22, 24]

МСФЗ для МСП не регламентує форми фінансових звітів, а визначає лише їх зміст та деякі критерії групування статей, при цьому стандарти містять суворі вимоги щодо обов'язкової наявності певних статей у звітах і заборони на включення окремих статей до звітів. МСФЗ для МСП є єдиним стандартом, який визначає мету, принципи, склад фінансової звітності та методику відображення в обліку інформації про активи, капітал, зобов'язання та господарські операції

малих і середніх підприємств, тобто підприємства не користуються іншими міжнародними стандартами обліку і звітності.

Перед складанням річної фінансової звітності обов'язкове проведення інвентаризації активів та зобов'язань малого підприємства.

Квартальна фінансова звітність подається малими підприємствами органам, вказаним в п. 2 Порядку подання фінансової звітності від 28.02.2000 р. № 419, не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом, а річна - не пізніше 28 лютого року, наступного за звітним[34].

Датою подання фінансової звітності для малого підприємства вважається день фактичної передачі її за належністю, а у разі надсилання її поштою - дата отримання адресатом звітності, вказана на штемпелі підприємства зв'язку, яке обслуговує адресата.

3.3. Шляхи оптимізації облікової системи малого підприємства

Серед факторів підвищення рівня ефективності діяльності малих підприємств важливу роль відіграє раціонально організована облікова система. В умовах конкурентного середовища суб'єкти малого підприємництва можуть реально впливати на фінансово-економічні показники своєї комерційної діяльності, використовуючи можливості ефективного ведення бухгалтерського обліку. Адже сучасне законодавство надає їм безліч різних переваг в даній сфері. До їх числа можна віднести: наявність альтернатив по організації бухгалтерської служби, можливість застосування пільгових податкових режимів тощо. Головне – підібрати максимально можливий набір оптимальних способів організації і ведення обліку [38].

Організація обліку на малому підприємстві, як і на будь якому іншому, вимагає налагодження чіткої системи бухгалтерського обліку, контролю і звітності. Проте, специфічні властивості господарювання суб'єктів малого бізнесу обумовлюють певні особливості у застосуванні методів та прийомів

бухгалтерського обліку. Це відбивається на виборі альтернативних облікових рішень, які мають бути закріплені в обліковій політиці підприємства.

Малі підприємства мають ряд переваг в організації та веденні обліку, складанні фінансової звітності, оподаткуванні. Все це пов'язано з державною підтримкою та прагненням стимулювати малий бізнес як запоруку економічного зростання й добробуту населення [40, с. 96].

Дослідження нормативно-правового регулювання, що визначає основні методичні, технічні (технологічні) організаційні інструменти та процедури системи фінансового обліку малого підприємства, дало змогу виокремити два її види: загальну систему обліку та звітності і спрощену систему обліку та звітності, в якій ще виділено підсистему для спрощеного обліку доходів і витрат. Це, передусім, пов'язано з використанням системи рахунків та подвійного запису, процедурами реєстрації фактів господарського життя в облікових регістрах та складанням форм фінансової звітності як окремих елементів системи фінансового обліку [1, с. 30].

Для оптимізації облікової системи суб'єкта малого бізнесу першочергово варто удосконалити облікову політику. В наказі (розпорядчому документі) про облікову політику будь-якого підприємства варто фіксувати лише альтернативні облікові рішення (дозволені НП(С)БО та МСБО) та самостійні (запроваджені певним суб'єктом господарювання). Для суб'єктів малого бізнесу такими є [29]:

- вибір форми організації обліку (наявність штатних облікових працівників або зовнішніх суб'єктів ведення обліку на договірних засадах);
- вибір форми ведення бухгалтерського обліку (набір первинних документів й облікових регістрів та порядок їх зберігання, правила документообігу, технологія обробки облікової інформації);
- план рахунків бухгалтерського обліку (вибір залежить від того, який стандарт використовує підприємство: НП(С)БО 1 чи НП(С)БО 25);
- система оподаткування (або загальна система, або спрощена система оподаткування, обліку та звітності, яка являє собою особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і

зборів на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності);

– склад фінансової звітності (повний комплект повноформатної фінансової звітності, якщо підприємство використовує НП(С)БО 1 або спрощена фінансова звітність, якщо підприємство використовує НП(С)БО 25); також можливий варіант використання МСФЗ, тоді такі суб'єкти господарювання мають складати лише повний комплект фінансової звітності.

Ратинський В. В. пропонує дотримуватися такого алгоритму оптимізації облікової системи малого підприємства [38]:

1. Вибір оптимального виду комерційної діяльності.
2. Вибір оптимального варіанту організації бухгалтерської служби.
3. Вибір оптимального податкового режиму, ефективних способів бухгалтерського обліку різних господарських операцій.
4. Систематичний аналіз господарської діяльності фірми, фінансових наслідків ведення бухгалтерського обліку.

На думку вищезгаданого автора головним етапом оптимізації облікової системи та стратегічним рішенням є вибір оптимального виду комерційної діяльності. Це, в першу чергу, питання економіки та менеджменту малого підприємства (необхідно, вивчивши ринкову кон'юнктуру, визначити вільну нішу з максимально можливим рівнем рентабельності господарської діяльності). При цьому необхідно паралельно оцінювати можливості використання максимальної кількості пілг, з фіскальної точки зору [38].

Другий етап пов'язаний з вибором того, хто буде вести бухгалтерський облік на малому підприємстві. З урахуванням специфіки та малих розмірів таких економічних суб'єктів, як правило, оптимальними варіантами організації бухгалтерського обліку є: або аутсорсинг; або ведення бухгалтерського обліку особисто керівником [38].

Ринок бухгалтерського аутсорсингу зростає швидкими темпами. З кожним днем підприємства все більше обирають послуги сторонньої фірми, отримуючи економічні вигоди у вигляді скорочення витрат на утримання бухгалтерії та

отримання більш якісного бухгалтерського обслуговування. Найбільш вигідним аутсорсинг є для малих та середніх підприємств. Такі організації можуть передати всі ділянки бухгалтерського обліку аутсорсеру. Це пояснюється тим, що кількість господарських операцій, зокрема відвантаження продукції, товарів чи надання послуг, в таких підприємствах незначна. Також бухгалтер в аутсорсинговій фірмі зазвичай має достатньо компетенції, для того щоб відповісти на всі питання даних суб'єктів господарювання [50].

Своя, внутрішня бухгалтерія із штатних працівників це комерційно та організаційно виправдана форма роботи фінансової служби для великих фірм, організацій, груп компаній з розгалуженою структурою та багаторівневими розподілом функцій. А в малому бізнесі, за умови добре поставленого управління та чітко налагоджених бізнес-процесів, можна передати на аутсорсинг бухгалтерію, як і більшість непрофільних (обслуговуючих) функцій.

Третій етап оптимізації облікової системи для суб'єктів малого бізнесу фактично починає реалізовуватися ще на першому етапі. Однак тут надалі слід конкретизувати податковий режим. У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності малого підприємства необхідно застосовувати найбільш вигідні способи обліку окремих господарських операцій. Головна мета такої тактики – податкова оптимізація, тобто законне зменшення податкових зобов'язань підприємства [38].

Узгоджуючи алгоритм оптимізації облікової системи з розпорядчою документацією суб'єкта малого бізнесу, пропонуємо впорядкувати процедурні моменти стосовно оподаткування за традиційними напрямками організації бухгалтерського обліку (методичним, технологічним та організаційним) (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Характеристика напрямів організації обліку в оподаткуванні за змістом [49, с. 116]

Напрямок	Процедурні моменти
----------	--------------------

Методичний	1) вибір методики оцінки активів, калькулювання собівартості для потреб визначення фінансового результату, як об'єкта оподаткування; 2) встановлення критеріїв розмежування основних засобів (ОЗ) та малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) – для цілей нарахування амортизації;
------------	---

Продовження таблиці 3.4

	3) встановлення мети придбання ОЗ, МНМА та МШП (малоцінних швидкозношуваних предметів) (для виробничих чи невиробничих потреб) – для цілей визнання податкового кредиту та нарахування компенсаційних податкових зобов'язань; 4) вибір з дозволених альтернатив (періодичність складання податкових декларацій, застосування податкових знижок, пільгових ставок з певних податків тощо)
Технологічний	1) вибір форми ведення обліку податків і податкових платежів (паперова форма для внутрішніх потреб та застосування спеціального програмного забезпечення для звітування перед фіскальними органами); 2) розробка форм внутрішньої звітності з оподаткування і порядку її заповнення; 3) організація документообігу та архіву документації; 4) уніфікація і кодифікація даних
Організаційний	1) організація роботи облікових працівників, пов'язаних з розрахунком сум податків і податкових платежів, реєстрацією податкових накладних у єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН); 2) встановлення норм праці облікових працівників; 3) підбір персоналу та його атестація; 4) правове, технічне та методичне забезпечення роботи облікового персоналу з оподаткування; 5) порядок приймання-передачі справ при зміні облікового персоналу з оподаткування.

Джерело: складено на основі [47, с. 116]

На нашу думку, наявність в обліковій політиці спеціального розділу, присвяченого питанню організації обліку в оподаткуванні буде вагомим інструментом при вирішенні спірних питань між контролюючими податковими органами та суб'єктами малого бізнесу щодо нарахування і сплати податків і зборів.

Важливим етапом оптимізації облікової системи малого підприємства є систематичний аналіз його господарської діяльності, а також фінансових наслідків ведення бухгалтерського обліку. Обробка даних із застосуванням сучасних програмних продуктів дозволяє отримувати оперативну інформацію на будь-якому етапі господарського циклу. Це, в свою чергу, сприятиме своєчасному

ухваленню управлінських рішень. При цьому, в нагоді стане управлінський облік, який не є обов'язковим, проте, його роль у своєчасності аналізу економічної інформації очевидна.

Дуже часто аналітична робота на малому підприємстві може взагалі бути відсутня через значні витрати часу і ресурсів на неї. Аналіз можна здійснювати цілком економними способами. Так, в якості інструменту впровадження ефективної облікової системи для малого бізнесу може бути використаний комплекс програмних продуктів Microsoft Office (це є мінімально витратним, а, отже, максимально доступним варіантом) [38].

Отже, за результатами виконаного дослідження пропонуємо представити облікову систему малого підприємства як сукупність традиційних напрямів організації обліку з урахуванням альтернативних і самостійних облікових рішень (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Облікова система суб'єкта малого бізнесу

Джерело: складено автором

Запропонована система об'єднує традиційні напрямки організації бухгалтерського обліку у суб'єкта господарювання з такими самостійними та альтернативними обліковими рішеннями, як:

- юридичний супровід (керівник буде самостійно «моніторити» питання дозволених КВЕДів, дотримання трудового законодавства, порядку здійснення розрахунків тощо або скористається послугами аутсорсера);
- План рахунків бухгалтерського обліку (доцільність використання спрощеного);
- система оподаткування (знаходиться в тісному взаємозв'язку з юридичним супроводом);
- склад фінансової звітності (залежить від застосовуваних стандартів бухгалтерського обліку).

Всі ці рішення є важливими з точки зору утворення і подальшого функціонування суб'єкта малого бізнесу, тому мають бути узгоджені ще на етапі заснування підприємства з можливістю корегувань за необхідності.

Висновки до розділу 3

Результати проведеного дослідження дали підставу зробити наступні висновки:

1. ПП «Шлях-Буд» перебуває на спрощеній системі оподаткування та є платником єдиного податку 3 групи. Розмір ставки єдиного податку, а також річний дохід платників єдиного податку 3 групи залежать від показників мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Ми запропонували компонентну модель оподаткування малого бізнесу в Україні. Реалізація запропонованої моделі оподаткування малого бізнесу має на меті вироблення на законодавчому рівні вимог щодо спрощення системи збору та обліку податків, що дозволить підприємцям сконцентрувати фінансові та трудові

ресурси безпосередньо на їх функціональних цілях. Такий вектор розвитку малого бізнесу сприятиме покращенню економічної ситуації в країні.

2. Важливе місце серед переваг для малого бізнесу займає можливість скласти спрощену фінансову звітність. Фінансова звітність малого підприємства складається відповідно до НП (С) БО 25 «Спрощена фінансова звітність», яка встановлює зміст і форму фінансової звітності малого підприємства та порядок її заповнення. З метою вдосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства ЄС Урядом України затверджено Стратегію застосування МСФЗ. Одним із завдань стратегії є вдосконалення методології бухгалтерського обліку для малих підприємств. Для малих підприємств, які застосовують МСФЗ, запроваджено Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств, який надає повний набір фінансової звітності. Перед складанням річної фінансової звітності обов'язковим є проведення інвентаризації активів і зобов'язань малого підприємства.

3. Серед факторів, що підвищують рівень ефективності малих підприємств, важливу роль відіграє добре організована система бухгалтерського обліку. В умовах конкуренції малі підприємства можуть реально впливати на фінансово-економічні показники свого бізнесу, використовуючи можливості ефективного обліку. Адже сучасне законодавство дає їм багато різних переваг у цій сфері. До них належать: наявність альтернатив організації бухгалтерського обслуговування, можливість застосування пільгових режимів оподаткування тощо. Головне — вибрати максимально можливий набір оптимальних способів обліку. Також необхідно дотримуватися запропонованого алгоритму оптимізації системи обліку малого підприємства. Загалом вирішення існуючих проблем малого бізнесу в Україні потребує нових підходів до сприяння розвитку малого бізнесу. Завдання — суттєво підняти роль і місце малого бізнесу в економічному процесі суспільства. Це вихідний пункт для розробки та реалізації заходів державної підтримки малого підприємництва, які мають орієнтуватися на такі основні напрями: створення відповідної нормативно-правової бази; вирішення питань організаційного

забезпечення малого підприємництва; формування та розвиток системи фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва; інформаційне, науково-методичне, консультативне та кадрове забезпечення малого бізнесу.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дали підставу зробити наступні висновки:

1. Сучасне середовище, у якому здійснюють свою діяльність вітчизняні суб'єкти малого підприємництва, характеризується мінливістю та складністю. Нестабільна економічна ситуація як у світі в цілому, так і в Україні зокрема, не створює сприятливих умов для розвитку і успішного функціонування малих підприємств. За таких умов зростає роль нормативно-правового регулювання, яке забезпечить створення відповідних засад для фінансово-господарської діяльності суб'єктів малого бізнесу. Формування відповідної законодавчої бази розвитку малого бізнесу, передбачає, в першу чергу, встановлення правових гарантій для забезпечення конкурентної свободи і захисту приватної власності; розробку дійових законодавчо-нормативних інструментів, спрямованих на стимулювання підприємництва; усунення правових суперечностей і скасування положень, що гальмують розвиток підприємницької ініціативи.

2. В Україні малому підприємництву поки що не приділяється належної уваги, оскільки відсутня чітка стратегія регулювання цієї форми господарювання, недосконалою є система фінансування становлення і розвитку малого бізнесу, невідпрацьованими залишаються правові й організаційні питання діяльності мікропідприємств. Тому для розширення сектору підприємств малого бізнесу та їх стійкого розвитку дуже важливим є аналіз світового досвіду діяльності малого бізнесу та обґрунтування можливості його використання в Україні. Зарубіжний досвід переконливо свідчить, що підприємства малого бізнесу розвиваються швидкими темпами, стабільно й ефективно працюють у розвинених країнах світу завдяки активній державній підтримці на всіх рівнях влади. Важливим видом удосконалення існуючих видів державної підтримки, у тому числі й малого бізнесу, є їх запозичення, з урахуванням особливостей вітчизняного господарювання, з досвіду ЄС. Основною метою державної підтримки суб'єктів господарювання малого підприємництва є створення належних умов для

позитивних структурно-економічних змін в Україні; сприяння виникненню і розвитку нових суб'єктів господарювання; підтримка вітчизняних виробників (надавачів робіт і послуг) та формування умов для забезпечення зайнятості працездатного населення України, створення нових робочих місць, запобігання безробіттю, тощо.

3. Рівень розвитку будівництва говорить про економічний розвиток країни та рівень життя її населення. Будівництво за рядом ознак значно відрізняється від інших галузей національного господарства. Ця галузь характеризується різноманітною структурою підрядних будівельних організацій і підприємств, високим рівнем їх спеціалізації та кооперації. Вона є однією з найбільш високо монополізованих галузей у структурі національного господарства України. За обсягом продукції, що виробляється, та кількістю зайнятих працівників галузь будівництва займає майже десятину ВВП України.

Дане магістерське дослідження виконане за показниками приватного підприємства «Шлях-буд», основним видом діяльності якого є будівництво доріг і автострад. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства показав, що основні економічні показники підприємства покращились у 2020 році, воно отримало чистий прибуток у розмірі 5926,4 тис. грн. Виходячи з проведеного аналізу ми можемо зробити висновок, що діяльність ПП «Шлях-буд» була прибутковою у досліджуваній період.

4. Одним із важливих факторів впливу на ефективність діяльності суб'єкта малого підприємництва є облікова система – основа інформаційного та аналітичного забезпечення усіх функцій управління. Специфіка діяльності суб'єктів малого підприємництва вимагає встановлення таких засад і пріоритетів побудови облікової системи, які б максимально враховували властивості та нюанси підприємницької діяльності. Оптимальна облікова система малого підприємства має враховувати такі складові: вид діяльності, організацію і ведення бухгалтерського обліку, систему оподаткування, аналітичне підґрунтя. Усі вищезазначені елементи є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими.

5. На підприємстві ПП «Шлях-Буд» бухгалтерський облік веде головний

бухгалтер. Підприємство самостійно обирає та встановлює: облікову політику підприємства; форму обліку; системи та форми внутрішнього обліку; правила документообігу; технологію обробки бухгалтерських документів; первинні документи та правила їх підписання та реєстрації; систему та реєстри аналітичного обліку; порядок і терміни проведення інвентаризації; відповідальність за підписання документів та бланків звітності. Керівник підприємства створює необхідні умови для належного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне дотримання всіма працівниками, які беруть участь у бухгалтерському обліку, законних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання первинних документів. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють організацію бухгалтерського обліку на суб'єктах малого підприємництва. Основним завданням організації бухгалтерського обліку на підприємстві є створення такої системи отримання інформації, яка б забезпечувала реальне управління ПП «Шлях-Буд» та збільшення доходів від його діяльності.

6. Для сучасних умов господарювання характерною є тенденція інтеграції усіх видів обліку. Для підприємств будівельної галузі до інтегрованої системи входять розробка і освоєння нових видів робіт і послуг, технологічного менеджменту, забезпечення процесу будівництва матеріально-виробничими ресурсами; розробка і проведення кадрової політики; забезпечення якості виконаних робіт та дотримання встановлених стандартів; підвищення ефективності роботи техніки й обладнання; вибір постачальників будматеріалів; організація роботи із замовниками; визначення організаційної структури управління тощо.

7. На малих підприємствах має бути впроваджено управлінський облік, який повинен носити інтегрований характер та поєднувати елементи оперативного та стратегічного управлінського обліку. Функції управлінського обліку має бути розподілено між окремими виконавцями, що будуть створювати прості звітні форми для управлінського персоналу. Важливим методом управлінського обліку, який дає змогу забезпечити аргументоване планування діяльності підприємства є

бюджетування. Основними аргументами на користь запровадження системи бюджетів на малих підприємствах будівельної галузі є можливість отримання його керівником інформації, яка дає змогу встановити величину доходів від виконаних робіт; визначити майбутню величину витрат на окремі види робіт; забезпечити безперебійне постачання необхідної сировини та будівельних матеріалів; обчислити величину можливого прибутку та, за необхідності, спрямувати його на інвестиційні потреби; створити основу для оцінки та контролю діяльності малих підприємств шляхом порівняння фактичних результатів із запланованими; забезпечити виконання умов господарських договорів.

8. ПП «Шлях-Буд» перебуває на спрощеній системі оподаткування та є платником єдиного податку 3 групи. Розмір ставки єдиного податку, а також річний дохід платників єдиного податку 3 групи залежать від показників мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Ми запропонували компонентну модель оподаткування малого бізнесу в Україні. Реалізація запропонованої моделі оподаткування малого бізнесу має на меті вироблення на законодавчому рівні вимог щодо спрощення системи збору та обліку податків, що дозволить підприємцям сконцентрувати фінансові та трудові ресурси безпосередньо на їх функціональних цілях. Такий вектор розвитку малого бізнесу сприятиме покращенню економічної ситуації в країні.

9. Важливе місце серед переваг для малого бізнесу займає можливість скласти спрощену фінансову звітність. Фінансова звітність малого підприємства складається відповідно до НП (С) БО 25 «Спрощена фінансова звітність», яка встановлює зміст і форму фінансової звітності малого підприємства та порядок її заповнення. З метою вдосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства ЄС Урядом України затверджено Стратегію застосування МСФЗ. Одним із завдань стратегії є вдосконалення методології бухгалтерського обліку для малих підприємств. Для малих підприємств, які застосовують МСФЗ, запроваджено Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх

підприємств, який надає повний набір фінансової звітності. Перед складанням річної фінансової звітності обов'язковим є проведення інвентаризації активів і зобов'язань малого підприємства.

10. Серед факторів, що підвищують рівень ефективності малих підприємств, важливу роль відіграє добре організована система бухгалтерського обліку. В умовах конкуренції малі підприємства можуть реально впливати на фінансово-економічні показники свого бізнесу, використовуючи можливості ефективного обліку. Адже сучасне законодавство дає їм багато різних переваг у цій сфері. До них належать: наявність альтернатив організації бухгалтерського обслуговування, можливість застосування пільгових режимів оподаткування тощо. Головне — вибрати максимально можливий набір оптимальних способів обліку. Також необхідно дотримуватися запропонованого алгоритму оптимізації системи обліку малого підприємства. Загалом вирішення існуючих проблем малого бізнесу в Україні потребує нових підходів до сприяння розвитку малого бізнесу. Завдання — суттєво підняти роль і місце малого бізнесу в економічному процесі суспільства. Це вихідний пункт для розробки та реалізації заходів державної підтримки малого підприємництва, які мають орієнтуватися на такі основні напрями: створення відповідної нормативно-правової бази; вирішення питань організаційного забезпечення малого підприємництва; формування та розвиток системи фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва; інформаційне, науково-методичне, консультативне та кадрове забезпечення малого бізнесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Белова І. М., Семенишена Н. В., Мельничук О. Генезис становлення облікової системи малих підприємств в Україні. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. № 1-2. С. 26-48.
2. Бетлій О., Бураковський І., Кравчук К. Спрощена система оподаткування в Україні: оцінка в контексті сучасних реалій. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/SSO_IER.pdf.
3. Бобиль В.В., Топоркова О.А. Оподаткування малого бізнесу: нормативно-організаційний аспект. *Review of Transport Economics and Management*. 2019. Вип. 1 (17). С. 35-47.
4. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС : монографія / за наук. ред. О.І. Малишкіна; Державний університет інфраструктури та технологій. Київ: ДУІТ, 2018. 418 с.
5. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. 384 с.
6. Гоголь. Т. А., Маргасова В. Г. Організація управлінського обліку і контролю на підприємствах малого бізнесу. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 2. С. 401-411.
7. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
8. Довбуш А.В., Давидовська Г.І. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. С. 162-167.
9. Жадько К. С., Фещенко О. М., Онищенко У. В. Розвиток малого підприємництва в умовах сучасної трансформації економіки України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2021. №1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-1-6855>
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ

- Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 11.Кобилецький В.Р. Коефіцієнт фінансової автономії (Коефіцієнт фінансової незалежності). Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikov/346-pokaznik-finansovoji-avtonomiji-pokaznik-finansovoji-nezalezhnosti>
 - 12.Крисак А. О., Мусятовська О. С. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Економіка та держава*. 2018. № 12. С. 68–73.
 - 13.Крутова А. С. Внутрішня регламентація облікових процедур в інформаційній системі малого підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2017. № 5. С. 18-27.
 - 14.Крутова А.С., Нестеренко О.О. Перспективи розвитку облікової системи підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 261-266.
 - 15.Кузьома В. В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Випуск № 2. С. 1334-1337.
 - 16.Макарова О.В. Організація бухгалтерського обліку у суб'єктів малого підприємництва. *Облік і фінанси*. 2012. № 4. С. 8-12.
 - 17.Макроекономічний аналіз на 6 листопада 2020 року. URL: <https://nabu.ua/ua/makroekonomichniy-analiz-na-6-listopada.html>
 - 18.Маргасова В., Гоголь Т., Колоток В. Управлінська звітність малих підприємств (на прикладі ТОВ «Менський комунальник»). *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1 (17). С. 265-271.
 - 19.Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011р. № 720. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
 - 20.Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. № 422. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
 - 21.Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon>.

rada.gov.ua/

22. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП): міжнародний документ від 01.01.2013 р. № 929_063. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
23. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
25. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
26. Огляд макроекономічної ситуації в економіці України та будівельній галузі за 8 місяців 2020 року. URL: <https://aimarketing.info/uk/blog/business-analytics/ohlyad-makroekonomichnoyi-sytuatsiyi-v-ekonomitsi-ukrayiny-ta-budivelnii-haluzi-za-8-misyatsiv-2020-r>
27. Оскома О.В., Колосова А.Р., Засікан К.О. Аналіз стану та тенденції розвитку будівельної галузі України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип.8. С.551-554
28. Охременко К.М., Топоркова О.А. Актуалізація облікової політики підприємства. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: зб. наук. статей за матеріалами VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 – 16 квітня 2021 р.).* – Дніпро: НМетАУ, 2021. – С. 252-256.
29. Охременко К. М. Альтернативні облікові рішення у малому бізнесі. *Дослідження, розробка і використання моделей економічної поведінки суб'єктів господарювання: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. (м. Дніпро, 4 груд. 2020 р.).* Дніпро: НМетАУ, 2020. С. 188–189.
30. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і

- господарських операцій суб'єктів малого підприємництва: наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
32. Подоляничук О.А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5536>
33. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. № 88. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
34. Порядок подання фінансової звітності: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
35. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
36. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
37. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
38. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-18>
39. Саїнчук А.О. Аналіз ринку аутсорсингових підприємств в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. №2. С. 135–144.
40. Семенова С. М., Шпирко О. М. Облікова політика малих підприємств в Україні та Німеччині. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 2019. № 46. С. 95-108.
41. Солованюк С.М. Спрощена система малого бізнесу в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 2 (24), 2 т. С. 126–129.
42. Стасюкова К.В. Облікова система підприємств малого бізнесу із застосуванням спрощеного плану рахунків. Науково-методичні аспекти обліково-аналітичної

- системи підприємства: [монографія]; за заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Немченко. Одеса: Фенікс, 2016. С. 96-113.
43. Стасюкова К.В. Проблеми організації бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. *Економіка харчової промисловості*. 2016. Т. 8, Вип. 3. С. 52-56.
 44. Стасюкова К.В., Пчелянська Г.Б., Ткачук А.В. Особливості спрощеної системи бухгалтерського обліку на малих підприємствах в Україні. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10, Вип. 2. С. 96-101
 45. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
 46. Теоретичні та прикладні аспекти обліку, оподаткування та аудиту в сучасних умовах господарювання: колективна монографія / під заг. ред В. В. Бобиля. Дніпр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпро. 2019. 120 с.
 47. Ткач В.М. Шмерук І.А. Нормативно-правове регулювання малого бізнесу в Україні. *Економічна кібернетика: шлях до цифрової економіки: зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук-практ. інтернет-конф. м. Дніпро, 1-2 березня 2019 р. Дніпро: НМетАУ, 2019. С. 64–69.*
 48. Топоркова О.А. Облікова система малих підприємств України в контексті законодавчих змін. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2020. № 11 (43). т. 3. С 55-61.
 49. Топоркова О.А., Гунько Л.О. Бюджетування в системі управління запасами залізничного транспорту. *Проблеми економіки транспорту: зб. наук. пр. Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна*. 2015. № 9. С.118-123.
 50. Топоркова О. А., Несвіт Л. О. Аутсорсинг бухгалтерських послуг: тенденції розвитку в Україні. *Економічна кібернетика: шлях до цифрової економіки: зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 1-2 берез. 2019 р.). Дніпро: НМетАУ, 2019. С. 55–63.*
 51. Топоркова О.А., Шило Л.А. Формалізація підходів до формування собівартості продукції в обліковій політиці підприємства. *Сучасні виклики та аспекти*

- інноваційного розвитку економічної науки і практики [зб. наук. пр.] : матеріали І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 24 лютого 2021 р.). Київ, 2021. С. 66–70.*
52. Хмелюк А. Розвиток малого бізнесу в Україні як фактор становлення соціально-орієнтованої економіки: нормативний та обліковий аспект. *Економічний аналіз*. 2019. № 3. Том 29. С. 116–123.
 53. Хоча Н. В. Основні підходи до вибору форми організації обліку на малому підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14(2). С. 162-166.
 54. Хоча Н.В. Бюджетування діяльності малих підприємств України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. № 2. Том 30(69). С. 249-254.
 55. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
 56. Чайка Т.Ю., Лошакова С.Є., Водоріз Я.С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство*. Мукачівський державний університет. 2018. Вип.15. С. 900-908
 57. Шевченко Л.Я. Сутність інтегрованого обліку та його складові. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6, Ч. 3. С. 134-137.
 58. Шевчук А.В. Щодо поняття та основних змістовних елементів державної підтримки малого бізнесу. *«Young Scientist»* . 2017. № 9 (49). С. 54–59.
 59. Юрчик В.І. Облікова політика підприємств малого бізнесу і оптимізація оподаткування: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09, Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2012. 21 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структурно-логічна схема магістерської роботи

Мета дослідження – висвітлення теоретичних положень щодо основ формування облікової політики суб'єкта малого бізнесу, організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві та розробка на їх основі

Об'єкт дослідження

– приватне підприємство
«Шляховик Шостка»
(ПП «Шлях-буд»)

Задачі дослідження:

1. розгляд законодавчих засад підприємницької діяльності в Україні;
2. характеристика діяльності ПП «Шлях-буд»;
3. дослідження особливостей організації обліку і складання звітності на малому підприємстві;
4. опрацювання методики відображення в бухгалтерському обліку основних операцій будівельного підприємства;
5. аналіз систем оподаткування малих підприємств;
6. розробка рекомендацій щодо оптимізації облікової системи малого підприємства.

Предмет

дослідження – організаційно-методичні засади організації і ведення обліку суб'єктами малого

Додаток Б

Переваги і недоліки розвитку малого підприємництва в економіці України

Переваги	Недоліки
Для бізнесу	
– запроваджуються досягнення науково-технічного прогресу; – висока гнучкість виробництва; – зменшення кількості управлінських структур; – оперативне прийняття рішень; – високий досвід і кваліфікація персоналу; – мають високу швидкість обігу капіталу; – швидкість реагування на зміни кон'юнктури ринку; – гармонійно співпрацюють з великим і середнім бізнесом	– обмеження видів діяльності, номенклатури товарів і послуг; – зростає ризик банкрутства; – чутливість до впливу фінансової кризи; – постійне пристосування до умов ринку; – обмеження власних фінансових ресурсів; – незначні можливості для розширення підприємства; – обмеженість отримання кредитних ресурсів; – велика залежність від рівня державної підтримки

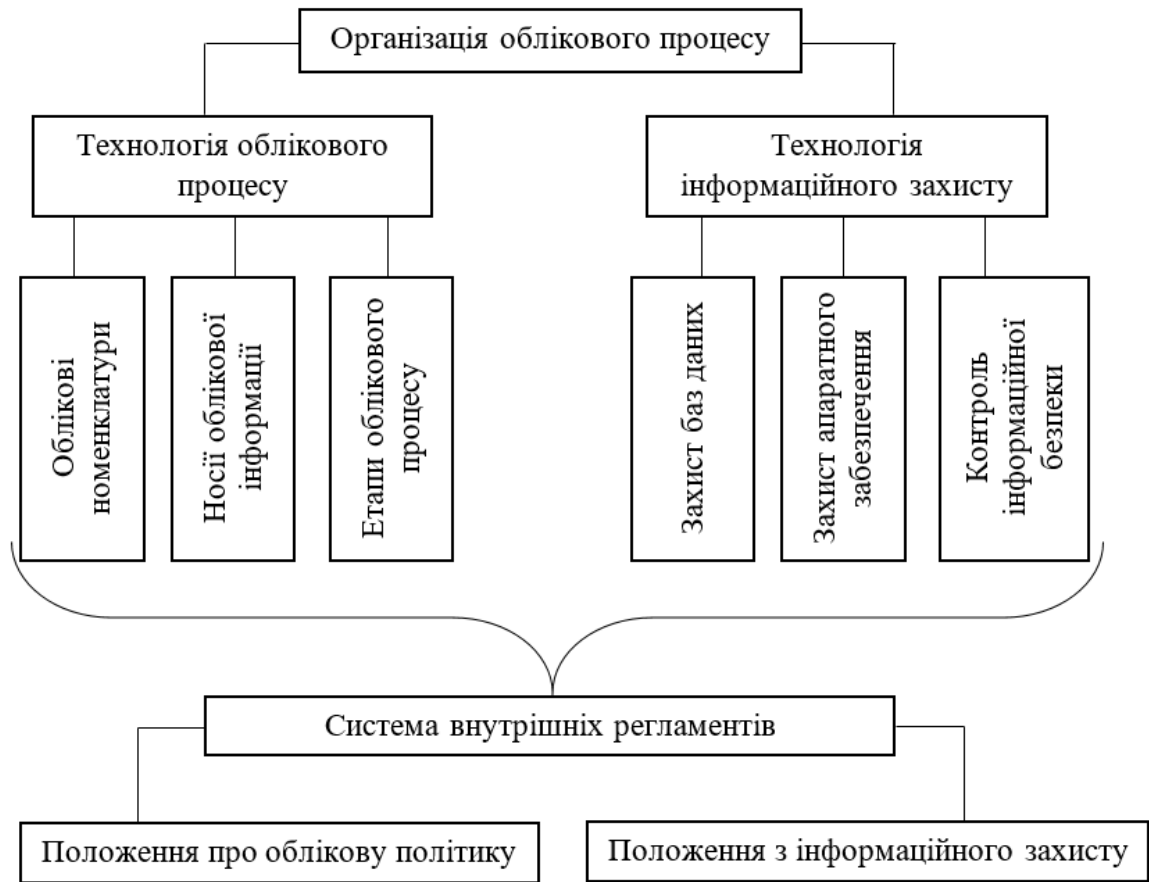
Додаток В

Макроекономічний аналіз будівельної галузі та характеристика діяльності ПП «Шлях-буд»

Показники	Рік			Середній абсолютний приріст	Середній абсолютний темپ росту, %	Середній темп приросту, %
	2018	2019	2020			
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	17891,2	17413,4	62672,0	22390,4	187	87
Чистий прибуток (збиток)	407,8	419,6	5926,4	2759,3	381	281
Чистий оборотний капітал тис., грн.	1667,6	1360,2	875,2	-396,2	72	-28
Коефіцієнт фінансової стійкості	1	1	1	0	100	0
Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	7,21	0,84	0,33	-3,44	21	-79
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності (покриття)	0,73	1,69	1,1	0,18	122	22
Рентабельність власного капіталу, %	12,4	12,47	85,21	36,4	262	162
Рентабельність активів, %	8,06	6,28	49,06	20,5	246	146

Додаток Г

Складові облікової системи підприємства

Додаток Д

**Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань перед постачальниками і
підрядниками в ПП «Шлях-буд»**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Отримані від постачальника згідно накладної за умов наступної оплати: - основні засоби; - виробничі запаси; - МШП;	15 20 20	68
2	Нарахований податковий кредит за ПДВ	64	68
3	Пред'явлена претензії постачальнику на суму недостачі товарно-матеріальних цінностей, виявлену під час приймання	37	68
4	Відображена нестача товарно-матеріальних цінностей, виявлена при прийманні і віднесена на рахунок винних осіб	37	68
5	Відображена суми недостачі товарно-матеріальних цінностей, виявлена при прийманні, якщо винні особи не встановлені або в межах норм збитку	96	68
6	Оплачений рахунок постачальника	68	31
7	Списана кредиторська заборгованість постачальників у зв'язку з закінченням строку позовної давності	68	74
8	Здійснена передплата постачальнику за товарно-матеріальні цінності	37	31
9	Нарахований податковий кредит за ПДВ за першою подією	64	64
10	Отримані товарно-матеріальні цінності від постачальника	20, 26	68
11	Отримана податкова накладна від постачальника	64	68
12	Проведено взаємозалік заборгованості	68	37

Додаток Е

Кореспонденція рахунків з обліку зобов'язань за податками в ПП «Шлях-буд»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	Перша подія – відображено виконані роботи, надані послуги		
1.	Реалізовані покупцям (замовникам): - надані послуги, виконані роботи	37	70
2	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ за першою подією	70	64
	Перша подія – отримання передплати від покупців та замовників		
3.	На поточний рахунок надійшла попередня оплата від покупців	31	68
4.	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ за першою подією	64	64
5.	Реалізовані покупцям (замовникам): - надані послуги, виконані роботи	37	70
6.	Відображено списані податкові зобов'язання з ПДВ	70	64
7.	Здійснено взаємозалік заборгованостей	68	37
	Перша подія – здійснення передплати постачальникам та підрядникам		
8.	Здійснена передплата постачальнику за товарно-матеріальні цінності	37	31
9.	Нарахований податковий кредит за ПДВ за першою подією	64	64
10.	Отримані товарно-матеріальні цінності від постачальника	20, 26	68
11.	Отримана податкова накладна від постачальника	64	68
12.	Здійснено взаємозалік заборгованостей	68	37
	Перша подія – отримання товарно-матеріальних цінностей, виконаних робіт, наданих послуг		
13.	Отримані від постачальника товарно-матеріальні цінності	15, 20 26	68
14.	Нарахований податковий кредит за ПДВ	64	68
15.	Нарахований податок з доходів фізичних осіб	66	64
16.	Нарахований податок на прибуток	96	64
17.	Нарахований єдиний податок	96	64

Додаток Ж

Структура руху інформації в системі управлінського обліку малого підприємства будівельної галузі

Додаток И**Компонентна модель оподаткування малого бізнесу в Україні**

Додаток К

Порівняння законодавчих вимог щодо форм фінансової звітності у малому бізнесі

Критерії порівняння	НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»	МСФЗ для МСП
1	2	3
Сфера застосування	Встановлює форму, зміст та порядок заповнення фінансової звітності малого підприємства та мікропідприємства (не скасовує застосування інших НП(С)БО	Надає опис малих та середніх підприємств. Визначає концепції, основоположні принципи подання фінансових звітів.
Форми фінансової звітності	1) Фінансова звітність малого підприємства: ф. № 1-м Баланс та ф. № 2-м Звіт про фінансові результати; 2) Фінансова звітність мікропідприємства: ф. № 1-мс Баланс та ф. № 2-мс Звіт про фінансові результати.	Повний комплект фінансових звітів: 1) звіт про фінансовий стан на дату звітності; 2) одне з двох: єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період або окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про сукупний дохід; 3) звіт про зміни у власному капіталі за звітний період; 4) звіт про рух грошових коштів за звітний період; 5) примітки, що містять стисле викладення значної облікової політики та іншу пояснювальну інформацію.

Додаток Л

Облікова система суб'єкта малого бізнесу

Додаток М

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва

1. Баланс
на 31 грудня 2018 р.
Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005	112,3	
Основні засоби:	1010	2179,8	3484,5
первісна вартість	1011	3810,7	5320,7
знос	1012	(1630,9)	(1836,2)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	2292,1	3484,5
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1035,5	231,2
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	434,4	1814,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	4,3	
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	16,8	
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		322,9
Витрати майбутніх періодів	1170	480,1	
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	1971,1	2386,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	4263,2	5853,1

Пасив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5,0	5,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1574,3	5147,1
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	1579,3	5152,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	336,7	131,1
розрахунками з бюджетом	1620		85,3
у тому числі з податку на прибуток	1621		85,3
розрахунками зі страхування	1625		6,2
розрахунками з оплати праці	1630	26,7	28,4
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	2320,5	450,0
Усього за розділом III	1695	2683,9	701,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	4263,2	5853,1

Баланс
на **31 грудня 2019 р.**
Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	3484,5	4216,2
первісна вартість	1011	5320,7	6317,4
знос	1012	(1836,2)	(2101,2)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	3484,5	4216,2
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	231,2	1599,2
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1814,5	181,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	322,9	1523,0
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	2386,6	3303,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	5853,1	7520,0

Пасив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5,0	5,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5147,1	5566,4
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	5152,1	5571,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	131,1	173,1
розрахунками з бюджетом	1620	85,3	91,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	85,3	91,7
розрахунками зі страхування	1625	6,2	6,1
розрахунками з оплати праці	1630	28,4	27,7
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	450,0	1650,0
Усього за розділом III	1695	71,0	1948,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	5853,1	7520,0

Баланс
на 31 грудня 2020 р.
Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Нематеріальні активи	1000		
Первісна вартість	1001		
Накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		112,6
Основні засоби:	1010	4216,2	7345,0
первісна вартість	1011	6317,4	9908,9
знос	1012	(2101,2)	(2563,9)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090	4216,2	7457,6
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1599,2	2585,4
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	181,6	87,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		121,2
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		21,20
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1523,0	6206,8
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	3303,8	9179,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	7520,0	16637,0

Пасив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5,0	5,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2401,4	8332,8
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	2406,4	8332,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	612,3	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1571,1	30,5
розрахунками з бюджетом	1620	95,2	2189,0
у тому числі з податку на прибуток	1621	92,1	1300,9
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630	27,7	7,8
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	2807,3	6076,9
Усього за розділом III	1695	5113,6	8304,2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	7520,0	16637,0

Додаток Н

2. Звіт про фінансові результати за 31 грудня 2018 р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	17891,2	12917,1
Інші операційні доходи	2120		3,6
Інші доходи	2240	2,7	208,6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	17893,9	13129,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(17396,6)	(12683,5)
Інші операційні витрати	2180	()	(249,3)
Інші витрати	2270	()	(1,2)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(17396,6)	(12934,0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	497,3	195,3
Податок на прибуток	2300	(89,5)	(35,2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	407,8	160,1

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

Тевосян Рафаель Вачикович

(ініціали, прізвище)

Тевосян Рафаель Вачикович

(ініціали, прізвище)

Звіт про фінансові результати

за 31 грудня **2019** р

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	17413,4	17891,2
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240	34,2	2,7
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	17447,6	17893,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(16935,9)	(17396,6)
Інші операційні витрати	2180	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(16935,9)	(17396,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	511,7	497,3
Податок на прибуток	2300	(92,1)	(89,5)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	419,6	407,8

Звіт про фінансові результати

за 31 грудня 2020 р

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	62672,00	17413,40
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240	46,60	34,20
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	62718,60	17447,60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(55338,40)	(16935,90)
Інші операційні витрати	2180	(50,60)	()
Інші витрати	2270	()	()
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(55491,30)	(16935,90)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	7227,30	511,70
Податок на прибуток	2300	(1300,90)	(92,10)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	6926,40	419,60

Керівник

(підпис)

Тевосян Рафаель Вачикович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Тевосян Рафаель Вачикович

(ініціали, прізвище)